

Před 120 lety zemřel Jules Verne. Od Tajuplného ostrova k 1984

Kdyby někdo sestavoval žebříček nejslavnějších úvodních vět světové literatury, byly by patrně jedním z nejžhavějších kandidátů první desítky tyto řádky:

„Stoupáme?“
„Ne! Naopak! Klesáme!“
„Je to ještě horší, pane Smithi!
Padáme!“

Je to dialog, či trialog? Nebo slova vykřikují jeden přes druhého všichni členové posádky balónu řitičho se k zemi?

Nevíme, o to vyšší však je napětí plné očekávání, co se bude dít dál. A nepoleví po dalších stovky stran. Platí to už sto padesát let, román *Tajuplný ostrov* poprvé vyšel v roce 1875.

Napsal ho tehdy již světznámý Jules Verne, od jehož smrti uplyne 24. března let sto dvacet. Když *Národní listy* 25. března 1905 v rubrice *Různé zprávy* oznamovaly, že „slavný romanopisec francouzský Jules Verne je mrtev“, stálo ve zprávě rovněž, že Verne „stvořil nový genre, román vědecký a zeměpisný“.

Dnes bychom řekli, že Jules Verne (1828–1905) byl jednou z globálních celebrit dlouhého 19. století, které fakticky skončilo až 28. června 1914 výstřely Gavrila Principa v Sarajevu. Dlouhého století uhlí, páry, plynu a elektřiny, rozmachu světového obchodu a víry v pokrok a budoucnost lidstva.

Ač byl Verne vnímán především jako spisovatel děl pro mládež (dnes považuje globální knihkupectví Amazon za ideál

ní věk, kdy se do Verna začíst, 9–12 let), nestyděl se ho tehdy číst i prosazovat literární a žurnalistické kapacity mnohem zralejší, u nás například Jan Neruda.

Ten jako „literární kuriozitu“ přivezl v roce 1863 z Paříže „*Pět neděl v balóně*“, knihu, která Vernův světový úspěch odstartovala. Jako horkou novinku pak Neruda v roce 1869 prosadil i jeho první překlad do češtiny, román „*Cesta kolem Měsíce*“. Ještě za Vernova života byla valná většina jeho děl přeložena do všech „vzdělaných jazykův, i do češtiny, a vyšla i u nás několikrát ve vydáních více nebo méně skvostných a ilustrovaných“, informovala tehdejší studnice všeho vědění *Ottův slovník naučný* v roce 1907, kdy se na Verna v abecedě dostalo.

A přesto si Vernova doba s celebritou Vernem nevěděla tak úplně rady. Takto spisovatele hodnotí šifra Ω v krátkém nekrologu v *Národních listech* 30. března 1905: „Jules Verne byl z těch, kteří dovedou spojit dvě na pohled neslučitelné věci: umění a obchod, kteří dovedou vyhovovati na všechny strany, být vlibní (sic) a sympatičtí za každou cenu“. Nekrolog uzavírá Ω otázkou: „co s takovým zdarem a – pro potěchu a poučení snad milionů lidí po léta tvořeno: je-li to vše také – uměním? A nejsou-li, či nechtějí-li ty práce být uměním, jaký je jejich poměr k opravdovému umění? Otázka příliš složitá, než aby bylo lze řešit ji v pohrobní vzpomínce...“

000

pokračování na str. 11

Obsah

Před 120 lety zemřel Jules Verne.
Od Tajuplného ostrova k 1984
Čtenářův průvodce po Interkomu
Předplatné i doplatné na 2025
Kompletní Architekti světů jsou tu
Hvězdný bulvár
Cesta na Pituffik
Už je to deset let

Robert Jackson Bennett: Pohár smrti
Petr Stančík: Mlýn na mumie
Chapadla v mlze
Kdo si počká
Pán světa od Hughy Benson
Trpaslíc 202
Příběhy z nebezpečné říše
Řádí zde Americký upír

Imperialismus je zpět, halelujá
Časem s vědou – březen
Uhrančivý pěstoun lidských duchů
Časem s vědou – duben
Černá smrtka a červený kohout
Jarní porada SFK
Akademické svobody
ve věku konformity

25
28
29
30
31
32
32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Vážení a milí čtenáři a čtenářky, nyní už je zřejmé, že toto číslo neobdržíte 1. dubna, jak by se slušelo u března-dubnového dvojčísla. Bohužel za to nemůže jen moje přepracovanost, ale hlavně nedostatek vhodných článků. Robert Spousta to optimisticky přičítá jarní únavě, ale já mám za to, že naši přispěvatelé stárnou nejméně tak rychle jako já. I když musím na druhou stranu přiznat, že nejspolehlivějšími přispěvateli jsou právě ti nejstarší :-). Číslo nakonec zachránili Jaroslav Veis a František Novotný, ale dvěma delšími texty i nejstarší z mladých (nebo už nejmladší ze starých) Richard Klíčník.

Vracíme se také k již staršímu dílu Petra Stančíka *Mlýn na mumie*, formálně kvůli tomu, že vyšlo také jako audiokniha, a že mi recenze Jára Míkovce kdysi nějak unikla, ale hlavně z nostalgických důvodů, připadá mi, že novější Stančíkovy knihy (*Nulorožec*, *Zasvěcení temnotou*) už pro mě nemají tu šťávu, čím nechci popírat, že je to stále to nejlepší, co najdete na české literární scéně.

Zdeněk Rampas

Předplatné i doplatné na 2025

Jak jsem už vícekrát napsal, ani Interkomu se nevyhnula zdražovací spirála a musíme proto zvednout předplatné do ČR na **500 Kč**. Platit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR IBAN: **SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod v Eurech). Tedy **500 Kč** (respektive kvůli zvykanosti pohrobků Československé pošty **33 Euro**, podle momentálního kurzu), pokud si nejste jisti, jak na tom jste s platbou za minulé ročníky, napište mi.

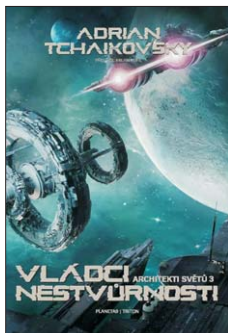
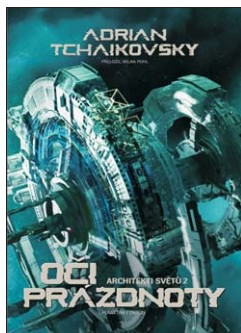
ZR

Kompletní Architekti světů jsou tu

Na konci minulého roku Planeta9 a Triton vydaly poslední díl jedné z nejambicióznějších trilogií poslední doby. Užijte si kosmologie, kosmogonie i spousty střileček v rozměrech takřka Bankovských. Zmiňuji se o knize až nyní, protože ani Adrian Tchaikovsky není imunní proti autorskému pokušení psát následující díly (ještě) delší než předchozí a prostě jsem poslední učetl až nyní.

Autor s tím našetřít trochu počítá, potažmo asi myslel i na čtenáře originálu, kterým nezbyvalo nic jiného než čekat, dokud nedokončí pokračování, a opatřil závěr každé knihy slovníčkem, seznamem postav, světů, bytostí a lodí. Ty pro mě byly docela užitečné, protože i u nás jednotlivé díly vycházely zhruba po roce, asi jak je stíhal Milan Pohl překládat. Takže má rada pro čtenáře prvního dílu, začněte časovou osou, je na úplném konci knihy, a četbu dalších dílů neodkládejte, měl jsem co dělat, abych všechny peripetie udržel v paměti.

ZR

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 3-4/2025 (379)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Redakční kruh

Franta Houdek, Jan Vaněk jr.
a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivo Fencel, Jiří Grunt, František Houdek, Jára Míkovce, Pavel Mikuláščík, Ondřej Neff, František Novotný, Zdeněk Rampas, Ricarderon, Barbucha Stardust, Jaroslav Veis

Ilustrace

Milan Fibiger

Fotografie

Filip Gotfrid, Pavel Kosatík, Ricarderon, Michaela Rampasová, Jan Vaněk jr., cena Muriel

Sponzoři tohoto čísla

Miloš Podpěra, Jiří Doležal, nakl. Epoque, Jiří Grunt, Petr Habala, Jan Haberle, Pavel Kavánek, Daniela Kovářová, Václav Vlk

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 1. 4. 2025

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto o ženách (příspěvek k MDŽ)

Dobrá, Adame, vyrobím ti ženu. Ale možná se mě budeš chtít zeptat, proč já, moudrý a vševědoucí, ženu nemám.

Jupí, ženská!

HOWKING

Pokud by nový James Bond byla žena, bylo by to úplně skvělý. Luxusní auta, velkolepé exploze, hromady mrtvých... A to všechno už během parkování.

SPEZ

Žena poslouchá přednášku z psychologie. Tato poučka mě zaujala: „Pokud má problém řešení, tak můžete být v klidu, protože má řešení. Pokud řešení nemá, tak můžete být v klidu, protože stejně nemá řešení.“

Do kamene tesat!

Jirka Vlček

Manželka mě opustila... nejspíš proto, že dělám předčasné závěry. Aha, tak ne, šla jen nakoupit.

QUARATH

Do centra zájmu klade jednotlivce či jednotlivkyně.

Karolína Klinková o tzv. populárním feminismu / Deník N

◆ ◆ ◆

● **8. února** jsem se pustil do knihy sebraných třeštění Franty Houdka *Stíny katedrál*. Vlastně půjde už o pátou knihu textů původně vydaných v Interkomu. (A. Langer: *Průvodce paralelními světy*, M. Gilar: *Nebojte se Ameriky, Amerika na druhý pohled*, P. Svoreň: *Šedé album*, a teď *Stíny katedrál*, snad jsem na nikoho nezapomněl.)

● **9. února** jsme našli sílu uklidit knihy nakoupené u příležitosti Vánoc. Tj. zastrkat jich většinu do volných míst v knihovnách a za rok je buď hledat, nebo být mile překvapen, že je máme.

Večer sleduji Julii Nekola Novákovou ve *Výborné show: Okna vesmíru dokořán*. Doporučuji na: www.ceskatelevize.cz/porady/16047276686-vyborna-show/224544160330036/

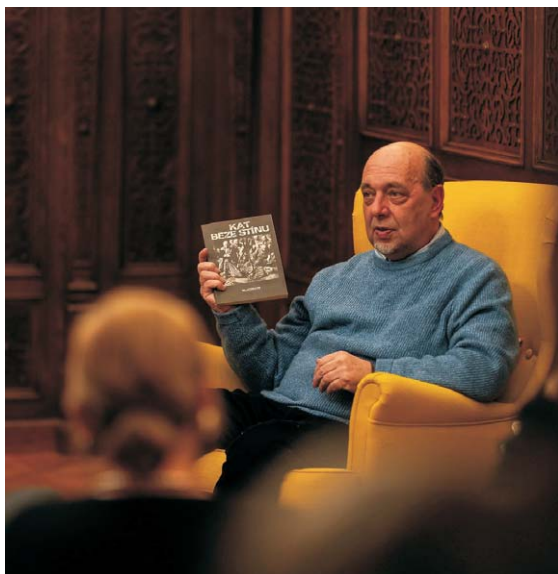
● **10. února** jsem si přivstal a vyrazil do Tritonu, abych tam ještě zastihl Stasa Juhaňáka.

Rozdal jsem dárky původně přichystané na Vánoce, ale příliš jsem se nezdržel, nečekaně dorazilo příbuzenstvo.

● **11. února** se před sto dvaceti roky (pro lenochy v r. 1905) narodil Zdeněk Burian.

Dopoledne se zastavil náš vědecký redaktor Franta Houdek, dali jsme řeč o jeho knize, stále jsme nenašli Kosatíkova *Smetanu*, ale i tak si odnesl hodně studijního materiálu.

Večer jsme strávili u Kosatíkových, kde Tomáš Kraus velice zajímavě hovořil o židovském

Tomáš Kraus

osudu, židovské obci a hlavně o svém otci, zuřivém reportérovi, který se nějak přichomýtl ke všem důležitým událostem své doby. Pavel k tomu něco málo napsal 19. února:

Tomáš Kraus, dlouholetý tajemník Federace židovských obcí v ČR, u nás četl ze své duchaplné memoárové knihy *Další, prosím*. Ale vzpomínal třeba taky na svého otce Františka R. Krause, jehož kniha *Plyn, plyn..., pak oheň*, vydaná v září 1945, jako zřejmě vůbec první na světě evokovala zkušenost šoa, konkrétně zkušenost vězně z Terezína a Osvětimi. Řeč byla taky o Krausově někdejší činnosti v Jazzové sekci a o četných dalších věcech, které Kraus v životě pozitivně ovlivnil; pokračuje v tom a bude pokračovat.

Viktor Janiš Pavlovi věnoval *Knihu zvláštních nových věcí*, což vedlo k Viktorově zasvěcené životopisné přednášce o Faberovi, já se pak neprozřetelně zeptal na nějakou maličkost ohledně *Kvítku* a následovala další přednáška. Aplikoval jsem zbytky své prezidentské autority a ponoukl naši skupinku k od-

chodu, Viktor to má dál než my. Myslím, že byl nakonec rád, jen jsme došli ke kostelu sv. Jana Nepomuckého, sháněl se po něm Daník, což vedlo k dlouhému telefonování ☺.

● **12. února** jdeme na výstavu obrazů Lenky Falušiová u nás na Bořislavce v monstrózním prostoru (asi vstupní hale centra), jehož zpupnost začala být hloupá asi i investorům a polidštili ji jezirkem a občasnými výstavami. Na druhou stranu snaha o jakousi proporcionalitu vedla Falušiovou (stejný ročník jako můj mladší syn) k tvorbě obrazů až 500 x 215 cm, k čemuž by se asi bez možnosti vystavit je v takovém prostoru neodhodlala (*Soukromé území*, hledej zvířátko).

Jestli máte na stěnách hodně volného místa, tak se zajímejte ☺

● **13. února** se k nám proti původním plánům mé sestře blátem s vnučkou v kočárku nechtělo, takže v ušetřeném čase konečně rozesílám pozvánku na pondělí. Čekal jsem, až bude po 10., aby to nikdo nemohl poplést a nepřišel o pondělí dříve, a nakonec jsem se k tomu dostal až takto pozdě. První odřekl Pavel Dobrovský, že je v Tanzanii, pak Filip a děvčata, že jsem se ozval moc pozdě. Ach jo. :-)

Potom jsme s Míšou vyrazili nejprve pro knihu *Čtivo* (vizte Ivana Adamoviče v minulém *Interkomu*) a pak do *Galerie Kodl* na Lhotáka, kam nás v úterý nasměroval Franta Housek. Trefili jsme se zrovna do komentované prohlídky, takže nás tam bylo okolo stovky, doufám, že nikdo z přítomných neroznášel chřipku. Vizte obrázek *Albion*, který jsme vyfotili pro Frantu N.

Míša se pak vydala na Bredovského dvora pro nášivky Nyxu pro Ukrajinu a já vyrazil Na Břežanku, tam se ukázalo několik nepříliš častých hostů: Edita Duřková Bromová, Robert Rameš a nakonec Michal Marčíšovský, který tu měl s Editou nějaké jednání.

Já společnosti vychvaloval seriál *Slow horses* o speciálním oddělení MI5 pro patlaly, smolaře a jinak nevhodné agenty. Na špici současné produkce jej vytahuje herecký výkon Garyho Oldmana, který oddělení šéfuje. Oldman je ten pravý herec pro nás, jak stárne, je čím dál podobnější nám tady okolo stolu, brejle, pleš (nebo mastné vlasy) a břicho, a stejně jako my zůstává i navzdory věku a vzhledu geniální :-).

● **14. února** hlásí Filip, že *Interkom* už je v Časlavské.

● **15. února** mi kvůli anglickému vydání knihy o Breuerovi, která by měla v USA vyjít do WorldConu v Seattlu, volal Jarda Olša, jr.

● **16. února** od rána pracuju na anglické knize o Breuerovi. Na NYXu jsem narazil na zajímavý článek o Banksově *Kultuře*. Netušil jsem, že jeho cyklus *Kultura* obdivují dva možná nejbohatší lidé na světě Elon Musk a Jeff Bezos, <https://bloodknife.com/culture-war-iain-m-banks-jeff-bezos/>, a k tomu text *Několik poznámek ke Kultuře* od Iaina M. Bankse. <http://www.vavatch.co.uk/books/banks/cultnote.htm>

● **17. února** všichni knihupečtí (nebo jak by se dnes asi mělo správně a spravedlivě říkat. veškeré knihupectvo) nakonec odřekli, kvůli množství práce s inventurou. Nejspíš to ale vzdali, když si představili, že z jedné místnosti zavalené knhami pojedou přes polovinu Prahy do druhé podobné.

Dorazili jen Honza Vaněk jr. a Bidlo s přítelkyní, kamioňáčkou Evou. Míša si nedávno pořídila monografii *Génius Gustave Doré*, tak se děvčata zabavila, Honza Vaněk jr. během večera přečetl *Týdeník Echo*, na hru nedošlo, později jsem se dověděl, že Tom Štípský nedorazil, protože z nejednoznačných Bidlových odpovědí nabyl dojmu, že ani Bidlo nepřijde, ach jo.

● **18. února** máme odpočinkový den, kniha *Stíny katedrál* má už i rejstřík, těšte se.

● **19. února** pořádá Pavel Kosatík Slovenský večer s hostem Peterem Milčákem, o kterém (a vůbec celém večeru) později napsal: Peter Milčák, básník, překladatel, esejista, editor a vydavatel, jehož zájem se rozprostírá od slovenské poezie staré i nové přes literaturu polskou a běloruskou, moderní poezii americkou a kanadskou až k tvorbě Nora Jona Fosseho, kterého jako autora objevil mnohem dřív, než si ho předloni všimli ve

Peter Milčák

Stockholmu a udělili mu Nobelovu dceru za literaturu. Poezie ten večer na Hradčanech podivuhodně žila, i díky dalšímu hostu Jiřímu Dědečkovi, který zajistil kongeniální hudební doprovod.

● **20. února** jsme se před půl šestou sešli s Honzou Vaňkem jr. v knihkupectví Arkham, tedy nejprve před ním, neb tam zuří inventura. Filip mi dal *Interkomy* a pak jsme s Honzou pokračovali do celkem zajímavého podniku ORYX, bohužel až na konečné busu 146, kde se „křtila“ kniha Patrika Bendy *Faob* atd. Už v autobusu na Želivského jsme odhadovali, kdo z přítomných patří do početného klanu Bendů, a protože to nakonec byli skoro všichni, tak jsme se takřka nemýlili. Dorazili jsme jako vzorňáci pět minut před začátkem, posadili se vedle stolu čtyřech namakaných mužů byčích šjů, popovídali s věčným poslancem Markem. Autor křtěné knihy, jeho bratr Patrik, se mě diskretně vyptal, kolik knih se už prodalo (zatím vyšší jednotky), Viktorce jsem věnoval knihu o vrabčáku *Čipím* a to vše se stihlo, protože se pravděpodobně čekalo, zda se dostaví i méně jistí hosté. První, koho jsme poznali, byl u baru zaparkovaný Don Pablo Blažek, a došlo nám, vedle či ochranky to sedíme, pak jsme zahlédli známou bradku a identifikovali pana premiéra. Vyslechli si avizovanou hudbu a Töpferovo čtení a na odchodu jsem Petru Fialovi věnoval jednoho Breuera s výkladem, který snášel s nekonečnou státnickou trpělivostí.

Pak mi zavolal Radek Dojiva, že je zrovna v Praze a že se může zastavit pro výtisky knih, se kterými pomáhal. Za chvíli na to volal Jarda Olša, na kterého vyskočila fotografie níže na FB, kam ji Honza hbitě postnul, česky snad umístil. S tím jsem se domluvil, ať zavolá za hodinu, až budu doma a že přitom třeba zastihne i Radka.

Což se i podařilo a Jarda mohl konečně Radkovi vyjádřit dík (a nenápadně jej motivovat na další otročinu).

● **21. února** jsem zašel do MATu na tradiční setkání klubu Pátečníků. Protože jsem se cestou zdržel na poště, dorazil jsem, zrovna když odcházel Daniel Rada, takže jsem zůstal s Frantou Novotným, tomu jsem připomenul, aby mi poslal poslední verzi svých memoárů, doufám, že na ně konečně budu mít čas, Leonidem Křížkem, který přivedl řeč na tipování, ve kterém českém filmu či knize se objevil mobil, byla to krimi *Zpívající pudřenka* (1959), a pamatoval si to podle toho, že v něm hrál nějaký jeho vrstevník ve svých cca šestnácti letech.

Leonid byl na Podzimním knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě a přivezl knihu *13!* od Pavla Tomeše, se kterým se tam seznámil. Nedalo mi to, abych se nepochlubil, že jsem jako porotce Ceny Miloslava Švandrlíka zapřičinil, že v ní zvítězila právě tato kniha.

Poslední z naší čtveřice vytrvalců byl Pavel Voženílek, ten obvykle nechal Leonida a Frantu povídat a do hovoru se vmísil, jen když bylo třeba něco uvést na pravou míru.

● **22. února** dorazila pozvánka od Jiřina Vorlové:

Ahoj lidi a jiné příšery! Čas letí, my dva jsme spolu přežili i

covidovou pandemií, aniž jsme covid dostali (nebo o tom přinejmenším nevíme), a po pěti letech plánujeme oslavit naše třicáté výročí společného soužití. Takže vás všechny zveme na sobotu 8. března od 16 hodin do naší oblíbené hospody U Čtyř bernardýnů na Novodvorské. Doufáme v hojnou účast, i v to, že pár dnů po skončení oslavy nenastane nějaká celosvětová katastrofa jako před těmi pěti lety (účastníci možná vzpomenu, že stříbrnou svatbu jsme oslavili začátkem března v sobotu a ve čtvrtek nato zavřeli kvůli covidu na několik měsíců všechny hospody).

Vzpomínám si, jak jsem se před pěti roky vracel ze zmíněné oslavy, vlezl do autobusu opačným směrem a pak cca čtyřicet minut, než jsem se ocitl někde na Chodově, nerudně zahlížel na každého, kdo kýchnul.

● **23. února** jsem otevřel datovou schránku, abych se dověděl, že dle **zákona č. 89/1995 Sb. o státní statistické službě**, ve znění pozdějších předpisů, jehož součástí je Program statistických zjišťování v ČR na rok 2023, uveřejněný jako Vyhláška České statistické úřadu č. 316 ze dne 12. října 2023 ve Sbírce zákonů ČR, částka 147/2023, mám vyplnit sadu šleňných formulářů v PDF, které mohu (za poplatek) zaslat příslušné instituci zpět pomocí datové schránky. (Pravděpodobně tak, že si ta PDF vytisknu, pak perem vyplním, ofotím a fotografie formulářů pošlu mailem). Něco podobného jsem vyplňoval i v minulých letech, ale tam se stačilo připojit na web NIPO-Su (ať už to znamená cokoli) a zadal vše online. Naštěstí se ukázalo, že jde vše udělat i postaru, jen vymoženost datové schránky způsobila, že místo tradiční výzvy mailem přišel tenhle strašák.

Při vyplňování kolonek jsem třeba zjistil, že jsem loni poslal tiskárnám půl milionu českých. Kdybyste se mě zeptali, asi bych to předtím neuhodl. Takže nakonec to vedlo jen k velice málo příjemně strávené neděli.

Jakub Němeček rozeslal svůj první reklamní Newsletter #1, není si jist, jak dlouho bude mít sílu táhnout nakladatelskou káru. On asi vede podrobnější účetnictví než já a vyplňování výše uvedených kravin (prý i pro UNESCO) ho asi nedeptá tolik, ale klidně by to mohlo být poslední stéblo, které zlomí (už tak dost naloženému) velbloudu hřbet.

Tereza Verecká, Mikuláš Podprocký – tři ceny Muriel

Teď ještě jak moc blbě dopadnou volby u skopčáků.

● 24. února – tak Němci si zvolili další předčasné volby, odhaduji tak do roka.

Fantastika v nakladatelství Argo k dnešku píše: Jaroslav Konáš, spisovatel, hudební publicista, velký fanoušek J. R. R. Tolkiena, hráč deskovek i videoher a vůbec fajn týpek, se dnes dožívá 40 let. K jeho jubileu mu vedle pevného zdraví a štěstí přejeme neutuchající touhu psát a tvořit...

Synek si asi z rachoty či MHD přinesl nějakou ukrutnou virózu, naštěstí má pro sebe celé patro, tak nás snad nenakazí. Nakazil.

● 25. února píše Ivan Adamovič:

Přátelé, tady malá pozvánka, ale klidně si do diářů запиšte spíš 3. dubna, kdy bude pořad jen k nerudovské expozici, doufám i s Ondřejem Neffem.

Když jsem chodil na střední školu, nesmírně mě bavily Nerudovy fejetony předvídaající budoucnost sebrané ve sbírce Kytka za kloboukem Jana Nerudy (upozornil na ně Ondřej Neff). Postavil jsem na nich školní referát a měl takový úspěch, že jsem ho musel ještě jak cvičená opička odrecitovat v sousední třídě.

A uběhlo pár desetiletí a Neruda se mi vrátil jako bumerang. Když jsme vymýšleli, jaké připravit do Muzea literatury nové stálé expozice, dal jsem na stůl právě Nerudovy „futuristické“ fejetony a námět se líbil. Pak se to začalo nabalovat jako sněhová koule.

Nápad: Proč nevyrobiť film podle Nerudovy „kyberpunkové“ sci-fi povídky 1890? Výsledek: Desetiminutový snímek (viz foto) s Karlem a Cyrilem Dobrymi a Jasmínou Houf pro nás natočil šikovný Josef Kotalík a já se moc těším, až ho uvidíte v expozici (na internetu nebude).

Další nápad: Jak by vypadal nějaký z Nerudou předpovězených vynálezů? Výsledek: V expozici jsou instalovány dva „ofthalmografy“, retrofuturistické videotelefony. Museli jsme k nim zakoupit dva telefony z počátku 20. století. A nastojte:

Ondřej Neff – Síň slávy českého komiksu

pán, který je nabízel na Bazoši, je prý Nerudův vzdálený příbuzný. Vše do sebe zapadá!

Další nápad: Proč se nepodívat, jestli nejsou v sebraných spisech roztroušené ještě další fejetony o budoucnosti? Výsledek: Knížka Já jsem to věděl všechno! bude připravena již na vernisáži. Znamenalo to říjen a listopad strávené pročítáním mnoha svazků sebraných spisů JN, ale byla to náramná zábava. A ano, v úvodní studii se vyrovnáme i s Nerudovým antisemitismem.

Suma sumárum: vernisáž tří nových částí stálé expozice Muzea literatury (kromě Nerudy ještě S. K. Neumann a T. R. Field) se koná ve čtvrtek 27. února od 18 hodin, Pelléova 22. Jste zváni a k poslechu bude zpívat Monika Načeva.

Hoj hoj!

● 26. února slavíme v MATu narozeniny Julese Verna. Na chvíli jsem převedl hovor na film *Než skončí válka*, odehrávající se v Salamance roku 1936. Je samozřejmě dost levicový (skoro celý film se odehrává na povstaleckém území, takže vládní a komunistická zvěrstva nemohli hrdinové zažít ani vidět), ale nějaký prostor kupodivu dostali i vzbouření generálové a Francisco Franco. Ten je vylíčen jako muž s vizí. Uvědomoval si, že kdyby vyrazil na Madrid okamžitě, ukončí občanskou válku do dvou měsíců. Co ale potom, on by se vrátil někam k psacímu stolu na generálním štábu a Španělská republika by se brzy vrátila k politické nestabilitě, chaosu, pouličním bitkám a všeobecné demoralizaci a odklonu od katolických hodnot. Proto nejprve osvobodil své spolubojovníky obklíčené v Alcázar, čehož republikáni a komunisté využili k takovému posílení, že válka trvala do roku 1939. Tahle epizoda mi doposud unikala.

cs.wikipedia.org/wiki/Oble%C5%BEn%C3%AD_Alc%C3%A1zaru

Mezitím jsou předávány komiksové ceny Muriel. Do Síň slávy českého komiksu vstoupil Ondřej Neff a cenu za Nejlepší komiksovou knihu *Winton nebyl sám* (Argo) získali Tereza Verecká a Mikuláš Podprocký, Tereza ještě za Nejlepší scénář a Mikuláš za Nejlepší kresbu. Cenu za Nejlepší krátký komiks

získal nedávno zesnulý Albrecht Smuten za *Kapitána Chemo* (Epocha).

● **27. února** jsme původně chtěli vyrazit do Muzea literatury, na pořad nedávno avizovaný Ivanem Adamovičem. Nakonec bylo všechno jinak, z ranní nevolnosti jsem původně podezíral včerejší přejedení v MATu, hlavně tedy tu trochu sektu nad mou obvyklou, skoro nulovou normu, ale zjevně mě nakazil synek, který v minulém týdnu musel několikrát do práce.

● **28. února** Takže jsem nešel ani do kina Dlabáčov na dvojprogram Marka Dobeše ani

● **1. března** ke Kosatíkovým na vystoupení Pražákova kvarteta. Místo mě to vzala Milena Ecková, kterou tam laskavě doprovodil Viktor Janiš.

Nevzpomínám si už, zda jsem o loňských prázdninách referoval o svých pěstitelských úspěších v oboru dýně hokkaidó. Tak dnešní den je památný tím, že jsme snědli poslední kousek z loňské úrody.

Další pamětihodností tohoto dne je páté výročí objevení covidu v Česku. Vzpomínáte na ty roky, kdy jsme byli zavření doma, ale zase *Interkom* vycházel dvanáctkrát do roka, skoro ke každému prvnímu v měsíci.

A sakryš, večer, když jsem měl za to, že už jsem fit, začalo být blbě Miše. Začerstva jdu odvolat a zrušit pondělníky, ach jo.

● **2. března** jsem zhlédl poslední díl *Limitů* (seriál na ČT). Občas se před nebo při sledování podobných českých projektů obávám, že zažiju příval trapnosti, který by správně měl pocítit tvůrce díla. Kupodivu *Limity* nikdy nepřekročily mou (jistěže individuální) hranici, i když se k ní občas přiblížily. Jen ten „otevřený“ konec považuju za trochu alibistický (nebo mám říci zbabělý?). Opravdu říznout do institucionalizovaného pokrytectví okolo záchrany klimatu se Zelenka neodvážili. A že Háma byl super, je skoro zbytečné opakovat, ale stejně to udělám.

● **3. března** po půlnoci sleduju (SF) film *Společník* (2025), vyšel letos a má 69 %, už ho nechvalte, ať si udrží tohle spoilerové číslo v hodnocení 😊 a 117 recenzí.

● **4. března** dorazil text anglické knihy o Breuerovi, která vyjde v nakladatelství *Space Cowboy*.

Do včerejška jsem nechápal stížnosti na webový reklamní průmysl. To skončilo, když hajzlíci vylepšující Chrome odstranili API funkci, která umožňovala fungování reklamního filtru *uBlock Origin*, a všechna doposud bílá místa na monitoru se mi zběsile rozbíklala obrázky travních sekaček a projímadel. Na druhou stranu mi to snad umožní zbavit se závislosti na Facebooku, po tomto zásahu je už opravdu poměr balastu a informací neudržitelný. Pokud byste chtěli, aby se ke mně dostalo něco důležitého, šoupněte to na NYX. Platím si verzi bez reklam.

● **5. března** se dozvídáme o sbírce na léky pro manžela mé neře, ve dvačtyřiceti lapil nějakou hnusnou rakovinu žaludku a potřebuje cca 5 milionu korun na 50 injekcí.

Asi má jako člověk okolo sportu hodně známých a nebo je lid Instagramový lepší, než by jeden řekl, za první den sbírka vybrala třetinu potřebné částky a za tři dny bylo hotovo... Takové tempo jsem zažil jen u *Kingdom Come: Deliverance*.

● **6. března** slaví (čtyřiašedesáté) narozeniny Petr Koubský (přičetná část *Deníku N*). Jdu mu připít na Břežanku, ne že by se o tom mohl dovědět ☺.

Před Břežankou jsem se srazil s Pavlem Březinou, vydal se s vláčkami na pěší túru domů, takže musel vyrazit dřív (asi o 90 minut ☺). Uvnitř jsem narazil na Jardu Houdka a Milana Fibigera, za chvíli dorazil ještě Franta Novotný, příliš se zabral do modelaření a nevšiml si, kolik je. Poptával jsem se po Richardu Šustovi, nesl jsem mu knihu, leč Richard byl na lekcí tance, představuji si ho jako medvěda v cirku ☺ Poslední přišla Hanina, ještě plná dojmů, po dvou měsících dorazila *Mycelium*. Franta se jí poptal, co zrovna píše, a podělil se s vlastními počiny.

Doma najdu pozvánku ke Kosatíkovým na přednášku Radmily Ibllové: *Krajina italského humanismu (Evropa mezi sv. Františkem a Karlem IV.)*.

● **7. března** začal Trpaslicon.

● **8. března** se zastavila sestra s vnučkou, doufejme, že nakonec ne sirotkem. Já odpoledne vyrazil na Jiřininu a Gilhadovu oslavu (30 let spolu). Už na Kačerově jsem se srazil s Františkou Vrbenskou, přejížděla z Trpasliconu. Trochu jsme se zakecali a přešli stanici, ale rychle jsme se dostali zpět, cestou se k nám přidal užvaněný, asi trochu autistický nebo jen pitomý Richard nevím jak dál, asi z nějaké hráčské community, a až do hospody nás zahrnoval banalitami ze svého hráčského a profesního života.

U Čtyř Bernardýnů nás přivítala Jiřina a Jéňa, který Jiřině pomáhal jako vrchní obřadník. Hned jak jsem vybalil pár knižních dárků a hodil do krabičky příspěvek na vybavení chatičky, mě nasměroval k boršči a misce smetany. S tou jsem to asi trochu přehnal, protože jsem si ji musel nadvakrát poředit (borščem samozřejmě).

U dlouhého stolu už hodovala spousta doupěmilců a Jiřini na parta hrající cosi s názvem *Shadowrun*, mezi nimi jsem zahlédl pár známých tvář: Editu, Stánu Lálovou, Bí, Mirka Hokeše a velebného trolla Honzu Macháčka. Přichází si posedávali v pořadí, jak dorazili, k mě a Františčině smůle tedy hned vedle Richarda. Když si pak ten začal povídat se Slavojem Ševců, široko daleko nikdo neslyšel nikoho jiného.

Po čase se ukázal Honza Vaněk jr., který by na akci málem zapomněl, naštěstí mi napsal, zda se uvidíme na Trpaslíkonu, a když jsem mu odpověděl, že dávám přednost Jiřině, rozumně zvolil akci, která ho nenutila si přivstat. Během sešlosti o dění U Čtyř Bernardýnů pilně referoval na sociální síti, čímž akci připomněl i Jolaně, která popadla Česlavu a Ludmilu a po kratším bloudění (omylem zadala do navigace o bernardýna méně) se k nám přidala. A to právě včas, když už jsem se chystal k odchodu, potom co jsem si popovídal s Editou (ta pak odešla vyvednout děti a pozorovat s nimi někde v Dáblicích souhvězdí), Františkou a Stánu Lálovou. Jolana, kterou jsem viděl naposledy někdy loni, přinesla nová témata, takže jsem tam nakonec místo do plánovaných pěti ☺ pobyl do devíti, naštěstí mě Jolana hodila na metro a cesta domů mě za příjemně strávené odpoledne nijak nevytrestala.

● **9. března** se ozval Jarda Olša, jr. a ladíme anglickou knížku pro Worldcon.

Pátečníci
 startovac.cz/patron/vasi-patecnici
 technecium.org
 patecnici.net
 sisfos.cz

Jelena Lenka Příplatová
To snad nemyslíte vážně, paní Evoluce!
 Úterý 18. března 2025 od 20:00

Přednáška, která se koná výjimečně **POUZE ONLINE**, pořádají Pátečníci z klubu skeptiků Sisfos ve spolupráci se vzdělávacím centrem Technecium a Uskupením Tesla.

Pátečníci
 ONLINE
 SPECIÁL

● **10. března** Chuck Norris opět neslaví narozeniny. Narozeniny už po pětadesáté slaví jeho. **ERRTU**

● **11. března** jde do tisku kniha *Bydlím u své kočky*.

● **12. března** autor *Červené královny* Matt Ridley v *Echu* píše o šilenství doby, až zbude místo, přineseme úryvek.

Večer pilím do soukromého klubu Havlových Koniček, na vernisáž fotografií Martina Petišky pořízených nikoli fotoaparátem, ale pomocí Midjourney. Vydal jsem k výstavě katalog vylepšený Martinovými haiku a aforismy a padesát jsem jich tam dovlekl. Jinak celkem nuda.

Večer volá Olša z LA, nějaký chřipkový mor postihl jeho i celou rodinu. Pokusil jsem se mu vylepšit náladu pochvalným textem Milana Štajera, který o *Osudném paprsku* napsal:

Je to pošušňání. Tohle je dokonalá cesta časem. Pravdou je, že široké masy asi nebudou nadšené tak jako já, ale já z těchto knihy nadšený jsem.

● **13. března** mi nějak není nejlépe. Jestli jsem něco chytil od Martina, tak potěš koště. Byl jsem z tamních návštěvníků (až na Edu) nejmladší, to by klidně mohlo nastat další vymírání Havlových pamětníků.

● **14. března** se necítím nejlépe a show musí pokračovat, dokončuju knihu *Tramvaj života* pro nakladatelství Lvi kámen.

● **15. března** má narozeniny Franta Novotný a v tento den také zabili Caesara (Parchanti!), dobře se to pamatuje, protože to je také datum naší předposlední okupace. Já na to všechno nepomyslel, dokud mi nenapsal Ondřej Šefčík, finišuju na knize pro Worldcon v Seattlu.

● **16. března** je za námi, tedy je připravena k vydání další, tentokrát anglická kniha o Breuerovi. Večer volal Jarda, ještě mu to moc nemluví, upozornil mě na článek o Elonu Muskovi a SF.

● **17. března** jsme uspořádali první letošní hráčské pondělí, hned na začátku prozradím, že na hraní opět nedošlo, i když účast byla skoro sto procentní, nebo snad právě proto? Nedorazil jen Pavel Dobrovský, tentokrát nebyl v Tanzanii, ale někde na horách.

Protože nebylo jasné, zda dorazí Míkovcovi a Bidlo, setrvali jsme v redakci, tedy v mé pracovně, kde jsme i společně povečeřeli, ale když se objevil Bidlo a bylo nás už deset, přesunuli jsme se do obývací knihovny v prvním patře. Bidlo se ještě rozjel pro Evu, ale pak asi změnil plány a zůstaly nám po něm jen donesené pochoutky a nabíječka mobilu. Sargo si měla co povídat s Tes a Boženka s Hankou, té Miša konečně předala od

minulého roku opatrovanou „elektronickou“ výukovou pomůcku, pamatující socialismus. Já jsem připomenul, že vlastně slavíme mé zítřejší narozeniny, Jára využil přístup ke knihám a projel první řadu těch, se kterými jsme se ještě nechlubili...

Protože selhala Bidlova autodoprava, všichni se po desáté rozprchli, aby cestou někde nezmrzli.

● **18. března.** To se takhle probudíte a jste zase o rok starší. Velký dík za všechna blahopřání, zvláště z velké dálky jako od Strejdy Otavy od Ostravy či Martina Macáška z Abú Dhabí.

Tiskárna mě potěšila informací, že na obálce chybí polovina a přetisků. Jak se to mohlo stát, netuším. Asi jak jsem pětkrát kontroloval, že tam jsou, jsem nějaké zrušil.

Zkrátka slavím práci. Nejen nakladatelskou, ale komunikačně prezidentskou: Pavel Poláček hlásí:

Tak je rozhodnuto, že Bilcon bude 8. 11. a příští rok oslavíme 40 let od prvního, letos hlavně Strejdovu 70.

Práci své dvaatřicetiny slaví i Jelena Příplatová, večer přednáší u Skeptiků: *To snad nemyslíte vážně, paní Evoluce!* V narozeninově odlehčeném tónu povídala o zákrutech evoluce, zmínila i potvoru zvanou stejnonožec, která jistěmu druhu ryb sežere jazyk a pak funguje místo něho. V knize *Skříň #13* se něco takového stalo jedné slečně, jen stejnonožce nahradila vizuálně příhodnější ještěrka. Soudím, že se Kim Onsu inspiroval touhle mořskou havětí.

● **19. března** z tiskárny přišel náhled nové fantasy Vládi Němce *Žoldněrka Darja – Čarodějka Hairi*. Něco se mi na tom nezdálo, a hled'me, šlo o starší verzi, dokonce s jinými obrázky. Ačkoli se mi taková věc stává tak jednou za třicet let, napadá mě, že bych to nakladatelování už měl nechat mladším.

Slávek Švachouček připomíná blízký se termín schůzky redakce *Světelných ruků* a já se domlouvám s Hanou Blažkovou, že k nám přijde studovat předrevoluční *Poutníky* a *Interkomy* v sobotu odpoledne, pro případ, že bychom v neděli vyrazili na BookFest.

Posílám Richardu Klíčníkovi počeštěný font pro nějaký komiks, sazeč z něj pak byl dost vyděšený, protože mu mezera dělala ufouna!!!

Ten font byl původně v tak velkém bordelu, že jsem přehlédl, že nedefinuje ten nejprostší znak, totiž mezeru. A znak .notdef, který asi některá sázedla použije, když něco ve fontu chybí, skutečně vypadá takhle:

A před půlnocí dorazila pozvánka, prostě v čase, který spolehlivě zabráni, aby nějaký popleta dorazil o týden dříve.

Vážení přátelé a přítelkyně Julese Vernea a jeho podzemního klubu, čas utíká ještě rychleji, než padají akcie Tesly, a tudíž je čas zavítat do salonku kavárny Mat, kde se zas sejdem na náš obvyklý intelektuální dýchánek (až na Filipa, ten se přijde jako obvykle najíst :).

I tentokrát pro vás máme hosta. Bude jím bronzový medailista z Paříže v šermu družstev (nebo v šermu družstev z Paříže?), pan Jiří Beran.

Pozval jej Leonid Křížek, který se taktéž ujme moderování večera (kdo jiný v Evropě? dodává praktikant Hlaváček).

Jako vždy začneme v 19 hodin, takže pokud chcete vidět Berana, dostavte se do salonku!

S přáním týdne plného dychtivého očekávání Richard Klíčnick, předseda

● 20. března nám Jarda Veis poslal článek, který jste asi už objevili na straně 1.

Opoledne vyrazím na Břežanku za Frantou Novotným a Richardem Šustou, leč ten mi opět unikl do tanečních. Tak jsem dal alespoň knižní dárek Pagimu, který v neděli slaví narožky. Když na chvíli umkl hovor o modelářství, pokusil jsem se podělit o dojmy z minisérie *Adolescent* o problémech současných třináctiletých v dnešní Británii. To Pagio vyprovokovalo ke vzpomínání na knihu nějakého finského autora, který se pokoušel učit v šedesátých letech v USA. To jen abyste si představili, jak na Břežance vypadá běžná komunikace. Tak se pokusím své dojmy uplatnit alespoň zde:

Adolescent

Ve čtyřech dílech (každý je tvořený jediným záběrem) sledujeme snahu dospělých (policistů a psychologů) pochopit vraždu náctileté spolužáky. Proto se pokouší komunikovat s jejich vrstevníky. Ty děti jsou produkty inkluze a respektující výchovy, nevím, zda je rodiče žádali o dovolení, jestli je smějí přebalit, ale soudě podle chování učitelského sboru šlo o produkty těch nejmodernějších výchovných metod (a sociálních sítí).

Dítě v pubertě se potřebuje vymezit vůči rodičům, Abigail Shrierová tím např. vysvětluje část nárůstu počtu děvčat, které zjišťují, že jsou chlapci. Respektující matku nevytočíte oznámením, že jdete na sraz *Satanistů čtvrtého dne*, ta správně nabídne pomoc při šití příslušného cosplaye, a tak dítě musí svůj vzor stupňovat, až dojde na A-bombu, tranzici.

Netvrdím, že to byl režisérův záměr, ale mám za to, že *Adolescent* je podobný případům, kdy občas i nějaký věřící komunista věrně zobrazil detaily reality a nevědomky a třeba neúmyslně tak zachytil více ze skutečnosti, než si třeba sám přál.

V druhé části odehrávající se ve škole jsem postrádal jakoukoli kázeň. Dle mého přináší společenská hierarchie mnoho dobrého včetně toho, že se proti ní dá bouřit, ale co s hajzlíky, kteří vůbec nevědí o její existenci. (Ne že by to byla jejich vina.) Tak nějak si člověk může jen zaplatat nad budoucností Británie, již ty děti, vzorně namíchané ze všech ras (jen ty pod plachetkou chyběly), jednou budou.

Hustej den

● 21. března se ráno vydávám do ÚVN, kam mě před rokem na sono před kontrolním vyšetřením poslal dr. Trčka. Pochopil jsem to jako odeslání ke specialistovi, a tak mi trvalo dlouho, než jsem pochopil, že jde zase o něho. Na další kontrole za měsíc ho snad už poznám. ☺

Trochu se z toho vzpamatuju a po obědě už jsou tu na několikrát odložené návštěvě Petr a Inka Hanušovi. Inka byla na nějaké rehabilitaci v Cube, kde se snaží dávat do pořádku její neurologické problémy. Zeslábla a má problémy s rovnováhou. Chytáme společně na slunci vitamín D a pak se přesuneme do pracovny. A najednou je tu půl páté a musíme se chystat na šestou ke Kosatíkovým.

Samozřejmě jsme to nestihli a dorazili s drobným zpožděním k zamčeným dveřím. Jak se později ukázalo, špatně jsem si opsal datum přednášky, ale aspoň jsme si jednou s Pavlem v klidu popovídali, tedy než dorazili další, tentokrát očekávání hosté. Pak jsme se vraceli nočním Hradem a udělali si romantickou procházku okolo výborně osvětlené katedrály pod tajemným tmavě modrým nebem. Takže nakonec dobrý.

Myslel jsem si, že se mi takové věci přihodí maximálně dvakrát za třicet let, ale doma mě čekal mail od Honzy Křečka s dotazem, zda se v sobotu neukážu na BookFestu, že tam má schůzku s Pavlem Mandysem. Aha, tak ono je to už zítra, tak abych si pomalu zvykal, že něco takového se mi, jak koukám, děje každých deset let. Přepočítejte si to. Ach jo.

● 22. března dopoledne jsem napsal Františku Moravcovi:

Ahoj Franto, fandomem jde jeden hlas, že Porada v Břežové bude 12. dubna. Počítáte s tím, nezměnilo se něco?

A dostal jsem tu nejlepší odpověď: *Ahoj Zdeňku, tak já něco navařím.*

A přesně ve tři dorazila Hana Blažková, pomalu pod naším vlivem opouští téma čtenářských zvyků (čtenářskosti) a studuje život fandomu za totáče. Probrali jsme *Poutníky* a *Interkomu*, které studovala hlavně na webu, kde nemohla odkazovat na strany v papírovém vydání. Doufal jsem, že když pro ni něco vyhraboším ve sbírkách, tak najdu i věci, které sám postrádám, třeba trampský časopis *Daily Dudlaj* nebo čísla ručně dělaného fanzinu klubu Time Machine, ale našel jsem „jen“ *Klíč – Klub liného čtenáře* Zdeňka Páva.

● 23. března konečně snad pohnu s *Interkomem*, počasi tomu krásně nahrává, venku je hnusně a *BookFest* byl včera. Večer poslala Šimona L. zkorigovaný text posledního dílu *Tagebuch 2038*, který jsme už česky vydali jako *Deník 2038*.

● 24. března Miše nebylo dobře, tak na mě dopadl nakupovací údel. Milada z Kosmasu se ptá, zda nevím o nějaké promo-akci k Frantově *Světlu na rozcestí*, prodeje okolo 13. března jako by polil živou vodou. Nenapadlo mě nic jiného, než že na *Neviditelném psu* vyšla recenze Benjaminu Kurase, kterému jsem knihu vlastnoručně vnutil na *Slovech, co mají křídla*.

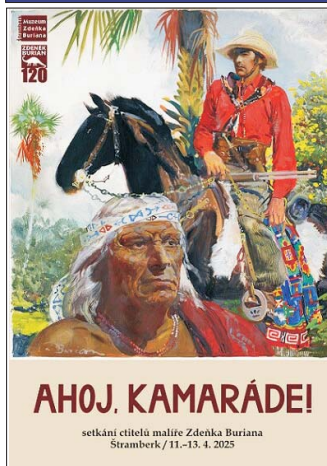
● 25. března dorazil článek od Britské konzervy. V podvečer se vydávám na opravnou cestu ke Kosatíkovým. Tentokrát jsme dorazili ve správný den i čas, a vyslechli zajímavou přednášku Radmily Iblové: *Krajina italského humanismu*. Dověděli jsme se hodně o sv. Františkovi, italském malířství, zlatém řezu, Fibonacciho spirále a posloupnosti, přesunu Ježíška z pravého Madonina kolena na levé a souvislost s principem zlatého řezu na vybraných italských obrazech. A pak o Karlu IV., který v krajině humanismu strávil několik let, a dle paní Iblové jej tento pobyt inspiroval k mnoha stavbám v Praze, několik z nich stojí dodnes.

Ze známých dorazili Milena Ecková a Viktor Janiš. Milena se skamarádila s Ditou, tak ji zde snad uvidíme častěji.

● 26. března k nám dorazil náš vědecký redaktor Franta Houdek, mám už zanesené korektury jeho knihy *Stíny katedrál* a čekáme na obálku. Před pátou se vydáváme do města na KJV tak, abychom ještě stihli zajít do knihkupectví Akademia a prohlédli si dvoudílnou monografii Marie Mžýkové o Vojtěchu Hynaisovi. Než jsme se k ní propracovali, tak Miša našla ještě Adolfa Kašpara a další zajímavosti, takže jsme do klubu dorazili až v půl sedmé a Leonid se začal obávat o náš osud a také aby se nás sešlo dost na vzácného hosta, bronzového olympijského medailistu z Paříže v šermu družstev Jiřího Berana. Musím se přiznat, že mě k návštěvě lákala spíše představa dobré večeře, povídání o šermu mi už dávno znechutil kolega Vincenc, ale byl jsem, jako dalších deset spoluposluchačů, velmi příjemně překvapen.

Leonid měl připravenou řadu otázek, které ho zajímaly jako profesionála, ale Jiří je skvělým vypravěčem a i na ty, kterým člověk mimo šermířskou komunitu nemusel rozumět, odpovídal strhujícím způsobem. Dokonce i náš předseda Richard po chvíli nechal špičkování s jednatelem Leonidem a všechny jeho akustické interakce byly docela k věci.

Večer měl po chvíli, na kterou nám olympionika zabavila majitelka MATu paní Matlachová (také pochází z šermířské rodiny), dvě vyvrcholení, nejprve kolektivní osahávání a potěškávání bronzové olympijské medaile (přiložený certifikát byl ale určen pro paraolympiádu, inu Františci) a pak nahrávku rozhlasového komentáře zápasu už nevím s kým. Francouzi totiž nestihli českému reportéru vyříditi akreditaci (buďme rádi, že postavili stadiony) a musel to za něj vzít kolega, který o šermu věděl asi tolik co my, tedy nic, a výsledek byl

opravdu fascinující, pokusím se zjistit, zda to někde není ke stažení či poslechu.

Bohouš Šír do SF archivu věnoval svůj seznam povídek a knih, takový malý osobní Superseznam, ukážeme ho Haně Blažkové a já zkontroluju, zda něčím neobohatí [Legii.info](#).

Pavel Mikuláščík rozeslal pozvánku na Jarní poradu do Březové. Program najdete na posledních straně.

A Český rozhlas (trochu opožděně) nejspíše kvůli novému vydání *Hviezdovedy* objevil Gustáva Reussa, slyšte pořad: *Slovenská sci-fi predbehla dobu. Dílo o vesmírné plavbě na Měsíc napsal syn faráře skoro 10 let před Vernem*

● 27. března, doufal jsem, že celý den prohnuju doma a konečně pohnu s prací. Málem to vyšlo, tedy až na to, že přišli řemeslníci, z tiskárny přivezli knihu Vládi Němce a buď z nevyspání nebo včerejšího přejedení jsem nebyl ve formě, jakou jsem čekal a jaké by bylo třeba.

● 28. března se konečně setkáváme s Dášou a Petrem Heřtovými-Svoreňovými na obvyklém, pro všechny snadno dostupném místě, v pizzerii Grosseto na Jugpart. Podařilo se to po měsíci snažení, během kterého jsme byli buď nemocní nebo v zahraničí, tuším ale, že jsme se naposledy viděli loni. Tím pádem bylo k chlubení docela knih z naší produkce. Zavedl jsem řeč na minisérii *Adolescent*, zatím ji neviděli, ale ještě večer to napravili :-). Dáša má velký rozhovor v třináctém čísle týdeníku *Téma*, chcete-li se něco dovědět o gastronomii, neváhejte.

Já se pak vydal do Časlavské s *Interkomem* pro nějakého kulhánkofila, který zatoužil po recenzi z roku 2011. Koupil jsem si *Pevnost* a zastihl tam i Toma Štípského, který čekal na Komára, aby převezli knihkupectví a antikvariát na *Starcon*, obávám se, že se na něm zase neuvidíme. **Zdeněk Rampas**

Demonstrace šermířské techniky

Před 120 lety zemřel Jules Verne

pokračování ze str. 1 Vernovi „*nový genre*“ ještě během jeho života začal notně proměňovat o generaci mladší Angličan Herbert Gordon Wells (narodil se v roce 1866, kdy román „*Pět neděl v balóně*“ už byl světový bestseller) a další autoři ho pak od Vernovy podoby vzdálili o celé světelné roky. Zatímco jeho „*neobyčejné cesty*“ jsou a navždy zůstanou především symbolem technologického progresu a oslavou všemocného lidského ducha i jeho velké zbraně – vědy, byl Wells první, kdo žánr začal posouvat k společenským kontextům. Vedle odvážně fantastických předpovědí objevů vědeckých (cestování časem, neviditelnost, invaze mimozemšťanů) se totiž začal věnovat také společenským kontextům technologického pokroku, sociální nerovnosti, rizikům imperialismu, odpovědnosti vědců a vůbec temnějším a složitějším prvkům dějinného pokroku. Na rozdíl od Verna, docela samotářského pragmatika ctícího dobré mravy a konšela města Amiens, byl navíc Wells fabiánským socialistou, volnomyšlenkářem, odpůrcem konvencí, člověkem vysoce společensky angažovaným. Od počátku 20. století byl považován za předního světového veřejného intelektuála a možnost setkat se s ním si považovali prezidenti i diktátoři: oba Rooseveltové i Churchill, Lenin, Stalin i Trocký.

Právě Wellsovo zaujetí společenskými tématy a filozofickými východy rodící se modernity vedly k tomu, že v jeho pojetí se – metaforicky řečeno – začala utopie přelévát v dystopii.

Zastavme se u toho slova. V časech, kdy Verne i Wells psali svá zásadní díla, slovník sice dystopii už zaregistroval, avšak zcela čerstvě a ve zcela jiném kontextu. Dokonce přesně víme, od kdy. Když 12. března roku 1868 debatovala britská Dolní sněmovna o politice uplatňované vůči vzdorným Irům, vzal si slovo jeden z nejrespektovanějších filozofů a ekonomů 19. století a rovněž liberální poslanec John Stuart Mill. Ve sarkastickém projevu se pustil do svých oponentů s tím, že si se svými fantasmagorickými návrhy řešení krize nezaslouží být považováni ani za utopisty, protože jsou mnohem spíše – dystopisty. (Utopie Thomase Mora je etymologicky neexistující místo, Millův neologismus dys-topie znamená špatné místo.)

Pojem ovšem vzápětí upadl v zapomnění a do slovníku se v novém kontextu vrátil až ve třicátých letech minulého století. Bylo to až poté, kdy literární kritika i společenští analytici vzali na vědomí rodící se opravdu temnou science fiction, především román ruského exulanta Jevgenije Zamjatina „*My*“ z roku 1921 a „*Konec civilizace/Brave New World*“ Aldouse Huxleyho z roku 1932. Právě jejich knihy byly označeny za dystopie. Nejznámější i nejlivnější dystopii se pak stal román George Orwella „*1984*“ poprvé vydaný v roce 1949.

(Mimochodem, i úvodní slova tohoto románu jsou vážným kandidátem na první desítku nejslavnějších prvních vět: „*Byl jasný, studený dubnový den a hodiny odbíjely třináctou.*“)

V reálném světě hodiny nikdy neodbíjejí třináctkrát, jen jednou první hodinu po poledni. Orwell tu v subtilním detailu dává najevo, že svět, o němž bude vyprávět, se odehrává v pokřiveném světě plném úzkosti a rozvrácené reality.)

Mnozí teoretici soudí, že klíčová dystopická díla primárně inspiroval poměrně málo známý Wellsův román „*Moderní utopie*“, beletristické putování „*vypravěče*“ a „*botanika*“, připomíná-

nající víc filozofickou disputaci než imaginativní vyprávění. Kniha čtenářsky nikterak poutavá, což potvrzuje i to, že česky vyšla na rozdíl od většiny Wellsových děl jedinkrát v roce 1922. Zajímavé je však datum, kdy vyšla vůbec poprvé v Anglii: nakladatelství Chapman a Hall ji uvedlo na trh 24. března 1905, v den, kdy Jules Verne vydechl naposledy. Symbolická přejeť v řečišti času?

ooo

Chybělo ovšem málo a Vernův *genre* mohl mít o trochu jiné dějiny a i on sám mohl být řazen mezi zakladatele jeho dnes převažující i vlivnější dystopické větve. V roce 1863, vzápětí poté co vyšel román „*Pět neděl v balóně*“, přinesl totiž svému nakladateli Hetzelovi další rukopis, napsaný možná ještě dříve než první bestseller. Nesl název „*Paříž ve XX. století*“ a jeho děj se odehrával za sto let, mezi roky 1960–1962. Příběh nešťastné lásky nadaného básníka Michela Dufrénoye, který odmítá konvenční život v budoucí vysoce technokratizované společnosti, byl plnohodnotnou (byť mírnou) dystopií, v níž se zčásti odráží Vernovy zkušenosti s psaním pro divadlo, jeho talent pro sarkasmus i pro tragično. Román končil Michelovou smrtí (patrně). Tak znějí jeho poslední věty: „*Ach! Paříži!*“ zvolal s gestem zoufalého hněvu. „*Ach, Lucy!*“ zašeptal a v mdlobách padl do sněhu.

Paříž, na kterou se tolik hněval, je plná technického pokroku a Michel k ní projevuje až proto-kafkovský pocit odcizení. Prosklené mrakodrapy, elektrické osvětlení, městské rychlovlaky poháněné stlačeným vzduchem: ten čerpá do zásobníků větrná energie! Až k městu je vyhlouben kanál pro námořní lodě a jeho dominantou není Eiffelova věž, nýbrž obřímí maják. Cítíme hrdinův vzdor i jeho pohrdání všemocným a chladným světem bankéřů, kteří, oblečení do oděvů z „*tkaných drátů*“, neváží si intelektu ani umění. „*Tkanina byla na omak hebká jako kašmír, i když nehrála ... Když nezničitelné šatstvo začalo rezivět, nechalo se prostě obrousit a přebarvit na módní odstín.*“ Hle, na které straně autor, životně tak spjatý s technickým pokrokem, ve svém raném a utajovaném díle stál.

Nakladatel Pier-Jules Hetzel, který dobře vycítil, jakým zlatým vejcem jeho nový autor je, totiž román okamžitě odmítl. „*...Publikaci této knihy vidím jako katastrofu, která zničí vaše jméno. Přivedlo by to k přesvědčení, že Pět neděl v balóně bylo jen náhodné vybočení ... Nejste pro tu knihu zralý, předěláte ji za dvacet let...*“, psal v dlouhém dopise Vernovi.

Ten na radu zkušeného nakladatele a vždy dobrého (a kvalitního) rádce i editora dal a knihu odložil. Ne na dvacet let, ale navždy. Objevna byla až v roce 1986, tedy čtvrt století poté, co její fiktivní hrdina padl v mdlobách (smrtelných?) do sněhu. Našli ji v trezoru, od něhož se ztratil klíč, avšak nikomu to nevadilo, protože byl považován za prázdný. V roce 1994 pak román vydalo prestižní nakladatelství Hachette a záhy byl rovněž přeložen do všech vzdělaných, možná i nevzdělaných jazyků. Zpožděn o sto třicet let však byl už pouhou literární kuriozitou, řečeno s Janem Nerudou.

Co by se však stalo, kdyby Verne vzal Hetzela doslova, knihu odložil jen na dvacet let a předělal? Soudím, že nic moc. Vzhledem ke své letoře i léta budovanému postavení v literatu-

ře i ve společnosti by ji možná zbavil kritiky, sarkasmu i satiry a též její závěr by ujasnil i rozjasnil.

(Nebo si dopřejme trochu alternativní historie. Verne by se Hetzelovi vzepřel a přestoupil k jeho největšímu konkurentovi Louisovi Hachetteovi, který by knihu vydal. Její úspěch by byl tak nečekaný, že by se Verne okamžitě pustil do psaní druhého dílu, v jehož první větě se Michel Dufrénoy probírá z mdloby a...)

000

Oba tvůrčí otcové dnešní science fiction se nikdy tváří v tvář nepotkali. Nic není známo ani o tom, že by jeden druhému napsal dopis. Věděli o sobě, znali, co rival píše, nepochybně mezi nimi na dálku panovalo napětí kombinované s opatrným respektem.

Každopádně v roce 1904 v rozhovoru pro londýnský „*The Strand Magazine*“ Verne o Wellsovi řekl: „Já využívám [poznatků] fyziky. On je vymyšlí ... Nevidím důvod, proč jeho a mou práci srovnávat. Jeho práce nestojí na vědeckých základech. Já se dostanu na Měsíc v dělové kouli – a pan Wells k tomu použije antigravitační stroj.“

Wells tehdy nezareagoval. Až o třicet let později v předmluvě k dalšímu soubornému vydání svých děl zmíněný rozdíl reflektoval. Napsal, že zatímco jeho díla jsou sice „*fantazii*“, sahají však po filosofii, Vernova jsou pouhou „*anticipací*“ technického vývoje.

Obávám se však, že anticipační roli sehrálo i dílo Wellsovo. Což se právě nenacházíme v časech, kdy vážně hrozí, že se dystopie navrací ze slovníku fiktivního světa science fiction do slovní zásoby reality? Kdy pozitivní myšlení vernovského hrdiny *Tajuplného ostrova* inženýra Cyruse Smithe přehlásuje bezradějí orvellovského hrdiny *1984* Winstona Smithe?

**Jaroslav Veis / Salón Práva
Kresba Milan Fibiger**

Odposlechnuto

Kdyby teta měla kulky, tak by to byl strejc. Kdyby Evropa byla jednotná, byl by to nejsilnější a tudíž nejváženější stát světa. Kulky teta nemá a Evropa jednotná není, kvůli tomu se ozývá ze všech stran bědování a pláč.

Pláč, jak se zdá, patří ke znakům ryziho evropanství. Však taky Christoph Heusgen, když v Mnichově oplakal kopanec od JD Vance, byl odměněn potleskem, objímáním a polibky na usazenou tvář. [...]

Faktem zůstává, že hlavním problémem současné Evropy, ale pozor: **všech jejích jednotlivých států**, je to, že žije a jedná ve lži. Všechny státy v tom jedou a trpí tím. Uskutečnilo se přesně to, o čem psal Václav Havel v *Moci bezmocných*. Sice nemáme bustu Lenina ve výloze uzenářství, ale máme špunty připoutané k flašce. Vizualně se to liší, podstata je stejná: předstírání, a kde se předstírá, tam se lže, a kde se lže, tam se musí lež vy-máhat silou.

Na produktivní práci pak zbývá méně sil a výsledek podle toho vypadá. Proto neplakejme nad tím, že není to, co být nemůže, a začněme svět brát takový, jaký je, věčně a činorodě. Jinak nám opravdu zbudou oči pro pláč.

Ondřej Neff

Cesta na Pituffik

Poslal mi kamarád Jiří úryvek článku z internetu. Obrázek doplnil poznámkou: Tady čtu, že v Grónsku už mají vesmírnou základnu. V článku se psalo: „Americký viceprezident J. D. Vance přiletěl na americkou vesmírnou základnu Pituffik na severu Grónska.“ K obrázku přidal tři smajlíky, jako že je to legrace. O pět minut později přistála v mobilu další zpráva od Jiřího. Oni tam fakt mají vesmírnou základnu! Žádné smajlíky, jen udivené obličej.

Vesmírné základny, to patří do sféry zájmu spisovatele sci-fi. Pro jednu takovou, umístěnou na Měsíci, jsem našel název Arkádie. To je, myslím, důstojné pojmenování civilizační výspy v nehostinném světě. Ale Pituffik? Odkud to přišlo?

Ve světě internetu nemusí pátrání trvat dlouho. Pituffik, vždyť to je stará známá základna z dob studené války, jmenovala se Thule. Název pocházel z cestopisu řeckého geografa Pythea z Massalie ze 4. století před Kristem a označoval blíže neurčený ostrov na dálném, dálném severu.

Americká základna toho jména je v Grónsku od roku 1943, po dohodě s Dánskem od roku 1951 byla zařazena do sítě základen NATO.

Holdně se o ní v novinách psalo v době mého dětství, mládí i zralého věku jako o produktu imperialistické agresivity a militaristické expanze. No a v roce 2023 ji přejmenovali na Pituffik s ohledem na místní kulturní dědictví*.

Představuji si mladého poručíka amerického letectva, čerstvě vyřazeného z akademie v Colorado Springs. Čeká na umístění. Americké letectvo má po světě 800 základen.

Která to bude? Ramstein v Německu? Aviano v Itálii, tam by to bylo ještě lepší? Ovšem ani Yokota v Japonsku by nemusela být úplně špatná. Konečně přijde vyrozumění.

Je to Pituffik v Grónsku. 1200 kilometrů za polárním kruhem. Devět měsíců v roce v ledu, od listopadu do února potmě, od května do srpna v denním světle. Kdyby se to aspoň pořád ještě jmenovalo Thule. Znělo to zajímavě, tajemně.

Kde budeš sloužit, ptají se kamarádi. Na základně Thule, odpověděl by náš vysněný frekventant letecké akademie. Dneska bude muset přiznat, že ho posílají do Pituffiku.

Ale jakkoli nám jméno zní komicky, na věci samé nic směšného není. Jde o stanici včasné výstrahy. Vždycky to tak bylo, už když to byla nejdřív jen meteorologická stanice – i v době ambiciózních projektů, kdy se uvažovalo o síti tunelů pro 600 jaderných střeš.

Při cestě na Pituffik Grónaně viceprezidenta Vance vypískali. Budme ale rádi, že základna funguje. Místa, jako je toto, pořád ještě drží temné síly zkázy na uzdě. Tak ať jim to vydrží.

Ondřej Neff / ČRo Plus

Autor je vydavatel internetového deníku Neviditelný pes

* **Poznámka redakce:** Možná nešlo jen o kulturní dědictví a jemnocit Grónanů, dva roky předtím se přejmenovávala planetka *Ultima Thule*, protože její název byl politicky nekorektní. Asocioval prý nacisty a třetí říši. Planetka dostala nové jméno Arrokoth. V mrtvém jazyce kmene Powhatanů to byl výraz pro nebe.

Už je to deset let

Už je to deset let a pořád tu chybí. Nám, fanouškům znatelně, citelně, ba ukrutně. Sir TERRY PRATCHETT (narozen 28. dubna 1948) zemřel v kruhu rodinném s kocourem v klíně 12. března 2015, a i když to čekaly celé dva světy – ten náš a ten jeho, fikční –, zaskočilo to jeho fanoušky ošklivě. Protože když někdo bojuje tak vehementně a udatně jako Sir Terry, zaslouží si přece od Smrtě nějaký ten generální pardon!

Svět *Zeměplochy* se od roku 1983, kdy synovi mechanika a sekretářky z velšského městečka Hay vyšel první román *Barva kouzel*, stal nedílnou součástí světové popkultury. Terry Pratchett se s více než sto milióny prodaných výtisků přeložených do třiačtyřiceti jazyků (v češtině se knih skupilo přes milión!) stal nejprodávanejším britským autorem 90. let a jeho *Zeměplochu* dodnes čtou „vyvolení“ od Ivana Bartoše z Pirátské strany po Bryana Maye z Queen.

Colin Smythe, první Pratchettův vydavatel a pozdější agent, vždycky vysvětloval, že Terryho hlavní zbraní je schopnost vidět lidem do hlavy a s britským humorem přesně popsat, co, a hlavně jak si myslí. Naprostá většina jeho příběhů se sice odehrává na fantaskním plochem světě, který unášá vesmírem kosmická želva A'tuin a čtyři sloni stojící na jejím krunýři, ale jde jen o kulisy. Pratchettovy příběhy jsou totiž humanismem v té nejryzejší podobě, oslavou lidství ve vši jeho velikosti i tiřnosti, ve skutcích velkých i v pinožení za chlebem vezdejším.

Pratchett je mistrem v nastavování důmyslných zrcadlových systémů, jejichž účelem je osvětlit, co je na nás nehezke, ale udělat to tak, abychom neutekli, a ještě se u ono ho zásadního a nepěkného odhalení od srdce zasmáli.

Pratchettův humor přitom vůbec není laskavý. Jeho knihy nejsou něžné. Za humoristické je označují knihkupci, aby se jim lépe prodávaly; už tak mají marketéři i obchodníci přes půl století problém s tím, že jde o „pouhou“ fantasy. Ve skutečnosti se jedná o příběhy temné a už mnohokrát vyprávěné. S tím rozdílem, že Terry vidí do hlavy opravdu všem a dokáže všechno podat tak nějak jinak. Kouzelné víly jsou v jeho knihách pachatelkami hrozných skutků a „zlé“ čarodějnice zase dělají nezbytná rozhodnutí, na něž nemají obyčejní smrtelníci odvahy. Mágové jsou sice vzdělaní, ale v běžném životě zcela nepoužitelní, a policisté jsou... inu policisté. Stejní v každém koutku mnohavesmíru.

Profíkem už od dětství

Jak se stal Terry Pratchett spisovatelem? Tak nějak samo sebou. Už ve třinácti letech mu vyšla povídka v časopise *Science Fantasy*, obdržel za ni honorář čtrnáct liber. Každý druhý by peníze utratil nerozvážně, Terry si za ně pořídil psací stroj. V roce 1965 odchází ze střední, aby se stal redakčním elémem v plátku *Buck Free Press*, a novinářiny se drží (na celkem třech stacích) až do roku 1980. Tehdy přešel tak říkajíc na druhý břeh a začal pracovat jako tiskový mluvčí společnosti provozu-

jící jaderné elektrárny. Celou tu dobu ovšem cizeloval svůj styl, v novinách otiskoval povídky pro děti a v roce 1971 mu vyšla románová prvotina *Kobercové*, doprovazená jeho vlastními ilustracemi.

Za jeho literární směřování mohl i J. R. R. Tolkien, jemuž mladý Terry napsal děkuvný dopis za *Společenstvo Prstenu*. A pan profesor mladíkovi odpověděl. Stručně, ale odpověděl. Díky této zkušenosti Pratchett celoživotně odepisoval na veškeré dopisy, které kdy od fanoušků dostal, pokud tedy nešlo

o žádosti o půjčku či sponzorský dar. Na autogramiádách se zarputile odmítal vzdálit, dokud nepodepíše opravdu všechny knihy, jež si fanoušci přinesli (protože si je přece museli koupit). Svou roli v uvědomění místa spisovatelova na planetě Zemi sehrál i krátký okamžik, kdy Terry Pratchett na jednom sci-fistickém conu stanul u pisoáru hned vedle Arthura C. Clarkea, ale to už je možná až příliš transcendentální.

Kudy vstoupit na Zeměplochu

Pokud jste o *Úžasnou Zeměplochu* nikdy ani prstem nezavdali, měli byste vědět, že je zásadní, kde se do tohoto kouzelného světa ponoříte. Existují důmyslné čtecí pořádky, ale stejně se raději nějakého znalce jak díla, tak vaší osobnosti zeptejte, kde začít, každému sedne jiný startovní bod. Rozhodně to nebude *Barva kouzel* ani navazující *Lehké fantastično*, první dvě knihy, jež jsou sice učiněným gejzírem nápadů, ale Pratchett sám se zde se Zeměplochou teprve seznamuje a zkoumá, co všechno mu jeho vlastní vesmír dovolí.

Zeměplocha je jednou z mála knižních řad, které se po většinu svého trvání neustále zlepšují. U posledních pár knih, jež Terry psal už s Alzheimerovou chorobou, se pochopitelně projevuje opačný trend, ale pokud kouzlu autora propadnete, stejně je nakonec ještě rádi přečtete. Spolutvůrce Pratchettovy ultrapopulární knihy *Dobrá zpráva*, autor komiksového *Sandmana*, *Nikdykde* nebo *Koralíny* Neil Gaiman prohlásil, že když se dozvěděl o Pratchettově diagnóze, přestal jeho nové knihy číst a ukládal si je v knihovně pro chvíle nejtěžší. Snad muži loni obviněnému z řady případů sexuálního násilí ještě nějaké ty knihy zbyly...

Akryl na plátně, který Tereze K. Verecké na zakázku jejího muže vytvořil Mikuláš Podprocký

Pratchett na Zeměploše sleduje několik oblíbených postav, k nimž se opakovaně vrací. Spolu s nimi se stáváme svědky nezadržitelného pokroku, který nelze zastavit ani ve fantasy světě, jenž je jednou velkou travestii toho našeho. Fanoušci se vášnivě přou, které romány jsou nejlepší. Ty o noční hlídce největšího zeměplošského města Anhk-Morporku, jež přináší mix drsné detektivky a městské fantasy? Celé to začalo autorovým soucitem s generickými filmovými postavami stráží, které sloužily pouze k tomu, aby jim hlavní hrdina rozflákal ciferník. Tohle je celých osm románů věnovaných právě strážím.

Další z ikonických postav je zbabělý mág Mrakoplaš, jehož představa ideálně stráveného dne je unudit se k smrti. To se mu samozřejmě nikdy nepodaří a spolu s dalšími mágy – kteří k němu necítí nic než despekt – zažívá ztřeštěná dobrodružství.

Nehynoucí lásku fanoušků si získala antropomorfní personifikace smrti jménem Smřť, která jezdí na bílém oři Truhlíkovi a snaží se přijít na kloub všemu lidskému. I proto má Smřť smrtelnou vnučku Zuzanu, s níž má poněkud komplikovaný vztah, na což není zvyklý. Obvykle má totiž poměr k druhým definovaný jednoznačně ostře.

A pak jsou tu čarodějky. Bábi Zlopočasná a Stařenka Oggová a k nim vždy nějaká další, mladší, aby jich byl ten správný počet. Bábi je všetečná a trochu protivná stará ženská, která tvrdí, že medicína má chutnat odporně, abyste ji brali jen v případě, že ji skutečně potřebujete. To o ní asi říká vše potřebné.

Tvrdost jejího charakteru vyvažuje rozšafná Gyta Oggová, matka celého rodu, jež neopomene udělat košilaty vtip i v těch nevhodnějších situacích. Právě na stránkách jejich příběhů se nejčastěji nenásilně probírají otázky etiky a toho, co je a co není dobro a zlo.

Filmy, seriály, audioknihy...

V roce 2003, v plné autorské síle, začal Pratchett psát ještě jednu řadu o čarodějkách, a to pro mladší čtenáře. V románu *Svobodnej národ* představil devítiletou Toničku Bolavou, která se jako čarodějka narodila, což se pozná podle toho, že má v hlavě druhé myšlenky, jež hodnotí, co si myslí to první, obvyklejší. Začít číst právě tady není vůbec od věci. Když jsou knihy určené mladším čtenářům, říká Pratchett s nadsázkou, stačí do nich přidat jen trochu víc mrtvol a hrůzy oproti knihám pro dospělé. Jde o poslední novou zásadní postavu a Tonička se objeví v pěti knihách, z nichž ta poslední je i závěrečným příběhem ze Zeměplochy, v němž autor zcela jistě ví, že už žádný další nenapíše.

První „Tonička“ vyšla loni péčí vydavatelství OneHotBook v audiopodobě (skvěle čte Tereza Dočkalová v režii Terezy Klíčnické Verecké) a jako odrazový můstek může posloužit dokonale. Příběhy, protože jsou pro mladší čtenáře, jsou sevrěnější a kratší, ale zároveň se v nich objevuje čirá esence „pratchettovství“, díky němuž má dílo tolik oddaných čtenářů.

A mimochodem, poslední „nový“ Pratchett v češtině spatřil světlo světa velmi nedávno, před loňskými Vánocemi. Soubor s názvem *Jedním tahem pera* a podtitulem *Ztracené povídky* přeložil pro Knihu Zlín Vratislav Kadlec.

Filmové adaptace můžete klidně vynechat a určitě si je nepouštějte před přečtením knih. V každém případě se zdaleka vyhněte woke seriálu HBO s názvem *Hlídky* z roku 2021, který by vás zaručeně odradil od konzumace jakékoli Pratchettovy knihy. Doporučit naopak lze seriál *Dobrá znamení* z roku 2019 z produkce Amazonu, jenž vychází ze stejnojmenného románu, který Terry napsal společně s Neilem Gaimanem. Seriál se skutečně povedl, druhá řada (už ji psal jen Gaiman) navázala v roce 2023 a fanoušci očekávají závěrečný devadesátiminutový film, jenž nahradí původně připravovanou třetí řadu, tak trochu zrušenou kvůli výše zmíněným žalobám na Neila Gaimana. Ten se vzdal všech honorářů za seriál, čímž umožnil alespoň tento závěr.

Co jsme o Pratchettovi nevěděli

Za těch deset let od jeho smrti jsme se o Pratchettovi dozvěděli ještě spoustu zajímavých podrobností. Posmrtně ohromil celý svět přáním nechat přejít harddisk svého počítače parním válcem, aby, nedej bože, někoho nenapadlo vytahovat více či méně rozpracované nápady a vydávat další knihy, které se budou tvářit, jako že je napsal víceméně Sir Terry.

Díky knize Roba Wilkinse, Pratchettova osobního asistenta, přítele, ošetřovatele a nynějšího správce zeměplošského impéria, s názvem *Terry Pratchett: Život v poznámkách pod čarou* (vyd. Argo, 2023), máme potvrzeno černé na bílém třeba to, že Terry nebyl úplně trpělivý člověk. Vlastně byl docela

vztekoun. Zvednout ze židle ho uměla i zpětná vazba redaktorů. O návrzích amerických filmových studií nemluvě – ale to se mu není co divit. Jak byste reagovali vy, kdyby se vás dotázali, zda by místo Smrtě nemohl ve filmu vystupovat duch, aby to američtí diváci pochopili?

Dozvěděli jsme se i to, že Terry choval v mládí kozy, věnoval se včelaření a dokázal odlít ze zlata včelu včetně jejích blanitých křídel, což prý nikdo neumí, a to tajemství si odnesl do hrobu. Taký si vykoval z meteoritického železa meč, když byl roku 2009 povýšen do rytířského stavu. A věnoval polovinu veškerých svých výdělků na záchranu orangutanů, k nimž cítil po návštěvě Indonésie blízké pouto. Že napsal čtyřicet knih o Zeměploše a k tomu pár dalších, že je milují lidé po celém světě a že ty knihy díky fantasy kulisám jeho autorského světa jen tak nezestárnou, to jsme věděli, ještě než zemřel.

Terry Pratchett trpěl velmi vzácnou variantou Alzheimerovy choroby, kterou mu diagnostikovali v roce 2007. Do té doby byl schopen napsat dvě skvělé knihy do roka, pořádat šňůry autogramiád a věnovat se celé řadě aktivit. V letech, jež mu na Zemi zbyly, se ovšem rozhodl především psát. Když Wilkins ve své knize popisuje, jak mu vyděšený Terry vysvětluje, že mu z klávesnice mizí písmena, pochopíte, jak hrozná věc potkala člověka se šesti monitory na pracovním stole. Nechtěl skončit jako spisovatel, jemuž nemoc ukradla všechna písmena. Na výzkum léčby choroby, která ho postihla, věnoval nemalé finanční prostředky a také rozproudil společenskou debatu o prospěšnosti eutanazie. Díky Pratchettově intervenci se eutanazie jako téma dostala do veřejného prostoru a velkou měrou přestala díky jeho osobnímu případu působit jako nepřijatelný, neetický strašák.

Nakonec do Švýcarska odjet nemusel. Jeho stav se v posledních měsících zhoršoval rapidně, a tak mohl odejít v klidu, v přítomnosti rodiny. Pokud jste *Život v poznámkách pod čarou* nečetli a chystáte se na to, vězte, že konec knihy zaručeně probrečíte. Ani nemusíte patřit ke skalním fanouškům Terryho díla.

Jeho Češi mu rozuměli

Do Česka Terry Pratchett zavítal celkem pětkrát. Historky z návštěv jsou už sice fousaté, ale pro jistotu si je pojďme zopakovat. Tak třeba slavné první setkání Pratchetta a jeho českého dvorního překladatele v Hamburku v roce 1995. Jan Kantůrek, jehož znalost angličtiny pramenila z četby westernů a barbara Conana, se tak stydl s Mistrem byt jen promluvit, že vyžadoval pro kontakt tlumočnicka. Pratchett byl zděšen. Nakonec to dobře dopadlo, ale až o nějakou chvíli později – když přijel Terry poprvé do Prahy. Viděl tu reakce publika na čtení ukázky ze *Zeměplochy* v češtině – lidi se chechtali jak blázni a evidentně na těch správných místech, tudíž britský autor nebohého Jana Kantůrka rituálně nezavraždil. Později se dokonce ukázalo, že od mládí poslouchají stejnou muziku a mají rádi tytéž knihy. Jejich bratrství – oba v kloboucích, oba vousatí, jen s rozdílem 80 kg živé váhy – bylo legendární a později místo tlumočnicka s velkým úspěchem používali slivovici.

Během jedné návštěvy Prahy Terry požádal majitele svého

tuzemského vydavatelství, Talpressu, aby jej z letiště odvezl rovnou do Staronové synagogy. Je snad Pratchett věřící a chce se pomodlit? Když vstoupil do svatostánku, chvíli se rozhlížel a pak se prostince dotázal: „Můžete mě vzít na půdu?“ A bylo jasno, kniha o golemech (na téma ho ostatně o návštěvu dříve přivedl Jan Kantůrek) po pár letech skutečně vyšla.

V roce 2001 zase přiletěl na premiéru *Soudných sester* do Divadla v Dlouhé. O adaptaci v režii Hany Burešové se vyjádřil jako o té doposud nejlepší, jakou kdy podle jeho knihy kdo u dělal (nebyla to však první adaptace, kterou v Česku podle své knihy viděl, protože v roce 1999 musel přežít část *Morta* v podání Kočovní divadelní společnosti autora tohoto článku). Při děkovačce v Dlouhé mu herec Miroslav Táborský vrazil do ruky svoje šaškovské žezlo, aby autor mohl dirigovat úklony. Terry „dar“ s díky přijal. Rekvizitářka pak musela do první repízy, rozumějte do druhého dne, rychle vyrábět další.

Když o rok později udeřily na Prahu povodně, neváhal Pratchett ani minutu a poslal divadlu dar na oplátku – finance na pomoc s rekonstrukcí. Terry Pratchett věděl, že ho jeho čeští fanoušci milují, a vážil si jich. V poměru k počtu obyvatel jsme byli dozajista tou nejnavštěvovanější cizí zemí na jeho cestovatelském rozvrhu. Kdo u toho mohl být, nikdy na ruťovitěho nevysokého mužíka s neustálým lehkým úsměskem u rtu a prazvláštní šišlavou výslovností nezapomene.

A želva přece kráčí dál

Ze *Zeměplochy* se nikdy tak docela nestala ta pravá masová zábava, na to klade na čtenáře přílišné nároky. Zároveň k ní patří všechno, co ke každé jiné popkulturní ikoně. Už od 90. let existují počítačové hry, nové tisíceletí přineslo hned čtyři deskovky, za obskurně vysoké obnosy dnes můžete nakupovat ještě obskurněji vypadající kyčlovité sběratelské figurky z devadesátek, unikátním artiklem jsou třeba zeměplošské známky...

Autor je sice po smrti už deset let, ale jeho dílo je evidentně živé. Přicházejí noví čtenáři, jimž vydavatelé připravují nové edice jeho knih s novými obálkami, dozajista nás čeká řada více či méně povedených adaptací jeho děl a znát a číst *Zeměplochu* už mezi intelektuály neplatí za stigma, ale patří k bontónu. Pratchettův odkaz čtyřiceti románů jenom ze *Zeměplochy* je olbřímí, takže může prvočtenáře děsit. Ale právě proto je tu třeba *Svobodnej národ*, který můžete dát své čtoucí ratolesti (snad takovou máte) a klidně jí přitom zamlčet, že je knih takové množství. Ve skutečnosti je jich totiž proklaté málo, což vám každý fanoušek klidně stvrdí vlastní krví.

Richard Klíčník / Reflex

Odposlechnuto

Kdo se moc ptá, moc se doví. (Když něco funguje, tak do toho nešťourej. Nepotřebuju vědět, kde se fanzin tiskne, hlavně že se ke mně dostává).

Skvělé heslo v dobách konspirace, ale mladý historik literatury, který se narodil někdy v devadesátkách, si musí myslet, že pamětníci počátků fandumu jsou ve velké většině senilní sklerotici ☺ (nebo beznadějní pábitelé). **Grobenius**

Robert Jackson Bennett: Pohár smrti

Robert Jackson Bennett se proslavil svojí fantastickou trilogií *Božská města*, ale s psaním začal jako autor několika detektivek. Zápletky svojí povahou detektivní se vyskytovaly i v jeho fantasy knihách, ale ve své u nás nejnověji vydané knize *Pohár smrti* se rozhodl oba žánry plnohodnotně spojit. Kdybych se měl pro jednu dopustit prohrěšku vytváření sloganů, charakterizoval bych knihu jako *Nero Wolfe a děsivé obldy*, z čehož je jasné, že jde o spojení poněkud dryádnické – ale to ještě nemusí nutně znamenat, že neúspěšné. V *Božských městech*, kterých si velmi cením, se ukázalo, že je autor velmi dobrý v charakteristice míst a postav: většinou využije emocionální dojem z něčeho známého v našem světě, který ozvláštní něčím fantastickým a přetvoří ve svěbytný prvek světa odlišného.

Vyšetřovatelka Ana Dolabrová je postava, jejíž výstřednost staví na dobře známé nechuti Nero Wolfa opustit svůj domov. Podobně jako on spoléhá na podrobné zprávy a svoji schopnost dedukce. Naturelem a některými libůstkami připomíná ale i popkulturň, tedy poněkud přehnaná zpracování Sherlocka Holmese. Zajímavý je její nový asistent, Dinios Kol, který je magicko-biologicky vylepšený tak, že si dokáže dokonale zapamatovat vše, co vidí a slyší. Autor tedy nejenom využívá různá žánrová klíše, ale také je domýšlí a rozvíjí, když ukazuje, za jakých podmínek by vnější pozorovatel doopravdy účinně dokázal nahradit přítomnost detektiva v terénu. Obě postavy si s sebou nesou nějaká dnes už nezbytná tajemství z minulosti, ale podobné motivy naštěstí příliš neruší samotné vyšetřování. Dalo by se dokonce říci, že na dnešní poměry se román mnohem více soustředí na zápletku než na psychologii, takže i když oba hlavní hrdiny zažijeme v dlouhé řadě velmi různorodých situací, nakonec je poznáme převrácivě málo.

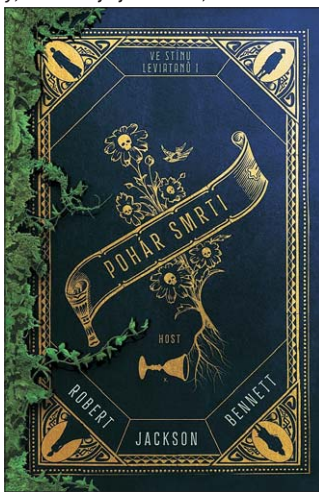
U fantastické detektivky mě obvykle zajímá odpověď na dvě otázky: Nakolik obstojí jako detektivka a jsou-li fantastické prvky pro detektivní zápletku podstatné. V případě *Poháru smrti* rozhodně o plnohodnotnou detektivku jde. Vyšetřování případu záhadné (a i na poměry odlišného světa znepokojivě působící) smrti vojenského důstojníka je dostatečně složité, aby vystačilo na plnohodnotný román. Samotná zápleтка není úplně neprůhledně zamotaná, při pečlivém čtení lze většinu stop odhalit a správně vyložit, takže je ke správnému řešení možné dojít nějaký čas před vyšetřovateli. Ale případ rozhodně není triviální, takže podobné odhalení spíše potěší a kniha kvůli němu neztratí na zajímavosti. Trochu méně jednoznačná je situace u „magických“ rekvizit: je jich celá řada a v provedení zločinu i motivaci postav hrají důležitou roli, přesto nejde tak docela říci, že v našem světě by se obdobný případ vůbec nemohl odehrát. Zde román zůstal tak trochu na půl cesty a kdyby někdo očekával podobně nápaditou a na reáliích fantastického světa založenou pointu jako třeba v autorově *Městě*

schodů (které dokonce ani nebylo programovou detektivkou), možná bude trochu zklamaný. Nicméně na dnešní poměry detektivek i fantasy románů je zápleтка každopádně nadprůměrná – a nedivil bych se, kdyby se v dalších knihách cyklu ještě zlepšovala.

Možná nejzajímavější je na knize ovšem prostředí. Zdá se mi, že základní atmosféra tentokrát vychází z Byzance – vsudypřítomná, ale nepřímá císařská moc, zažitá a tudíž neokázalá civilizovanost, podoba vojenské a správní hierarchie, v zásadě neproblematická multirasovost i jakási samozřejmě přijímaná existence nadpřirozena. Ale podobně jako u postav není inspirace jednoznačná, šlo by nalézt prvky neurčitě čínské nebo japonské. Zdejší Veliká a svatá chanúmská říše ovšem již po staletí čelí zásadní existenční hrozbě. Z moře pravidelně vylézají obří nestvůry nazývané *leviatani*, které bezmyšlenkovitě ničí všechno ve svém dosahu a kterým se obyvatelé navzdory vynalézavosti a organizovanému úsilí dokáží jen stěží ubránit. Navíc se zdá, že s leviatany nějak souvisí také zvláštní schopnosti biologické manipulace, kterou si zdejší lidé osvojili a kterou v široké míře používají k tomu, aby si usnadnili život nebo zlepšili vlastní dovednosti. Poznávání různých stránek této odlišnosti i její prozatím nepřilíš zřejmá podstata mi nakonec přišly jako nejnapínavější součásti románu.

Je škoda, že autor nebyl o trochu pečlivější a kvůli snaze o různé lokální efekty se nedokázal vyvarovat drobných nesrovnalostí, které celkový obraz trochu narušují. Přijde mi nepravděpodobné, že by po již mnohokrát opakovaných bojích vznikl při nutnosti evakuace tak přímočarý zmatek, jaký v knize vidíme. Vůbec představa, že město, které slouží jako hlavní základna v boji s leviatany, stojí přesně v místě jejich nejpravděpodobnější cesty, je podivná. Také kolísání mezi tím, zda je vyšetřovatelka Ana Dolabrová v Říši známá a poměrně neblaze proslulá, nebo zda jde naopak o tajemnou postavu s nejasnou minulostí, je trochu matoucí. Ale podobné drobné nedokonalosti více než dostatečně vyvažuje ještě jedna obtížně postižitelná vlastnost knihy: je nevtíravě přátelská. Jak na úrovni vztahů mezi hlavními hrdiny, které občas svoji neformálností sklouzávají až k nadsázce, tak ve společenské rovině, kdy obyvatelé Říše navzdory všem obtížím – nebo možná právě díky nim – spojuje pocit vzájemnosti. To byla atmosféra, kterou je v dnešní době zvlášť příjemné zažít.

Román je úvodním svazkem cyklu *Ve stínu leviatanů*, ale na základě první knihy je těžké určit, zda půjde o další spíše dějově sevrěnou trilogii, která se skrze řešení detektivních případů bude probírat k poznání pravé podstaty světa a jeho podivných titánských monster, nebo volnou řadu spíše samostatných případů, které budou čerpat z neobvyklého prostředí a výrazného charakteru vyšetřovatelky. Očekával bych spíše

Petr Stančík: Mlýn na mumie

Jak jsem ke knize přišel, aneb nudný začátek.

Ke knize *Mlýn na mumie aneb Převratné odhalení komisaře Durmana* od p. Stančíka jsem přišel tak, že jsme si ji koupili. Koupili jsme si ji z toho důvodu, že na klímovský večírek ji přinesl p. prezident Rampas a p. domácí si v ní zálibně četli. Tak jsme si v ní následně též četli a oba s mangelkou nás zaujala.

Jelikož jsem znal od autora starší knihu *Admirál čaje*, byl jsem zvědav, kam se po letech vyvinul. Hlavně když tentokrát to vypadalo na konvenčnější text, který by mohl být k čtenáři přívětivější než zašmodrchaný *Admirál čaje*.

Knihu jsem přečetl s chutí, ale jsem v rozpacích, jak ji chápat. Syžetem jde zhruba o detektivku s pátráním po sériovém vrahovi. Prostředím příběhu jde o tradiční román o magické Praze. Všudy přítomný je tichý humor a úplně nejvíc hra.

Autorův výraz je však zcela pokerový, nikdy nedá najevo, co si tedy ve skutečnosti myslí, a nic nesdělí přímo. Jen si se vším hraje, zcela libovolně.

V tomto punktu nespadá *Mlýn na mumie* úplně do mého obvyklého oblíbeného stylu: já si líbiji v zaujatém vypravěči, psychologickým románem a olympských moudrostech o životě a světě. Takových věcí se však p. Stančík nedopouští ani omylem (vyjma vymyšlených citátů v záhlaví kapitol). Možná tím směrem kousek nakročil na jednom místě, které mi přišlo z celé knihy nejvtipnější. Ve strachu před nepřitelem opustili Prahu všichni úředníci, včetně lékařů. Komisař Durman tak zorganizuje správu města z pacientů blázince.

Durman si všiml zajímavějšího jevu – že ředitele blázince i všechny zřízence, kteří rovněž utekli před Prusy, s naprostým úspěchem nahradili pacienti. To jej přivedlo na geniální nápad využít bláznů k pořádkové službě. Z těch, kteří trpí stihomamem, budou skvělí strážníci, zatímco autisté, neschopní empatie a nutkavě opakující stále stejné vzorce chování, mají všechny předpoklady stát se svědomitými úředníky.

to první, ale obě možnosti mi připadají čtenářsky atraktivní. *Pohár smrti* není mimořádně originálním nebo literárně převratným dílem, na které bych vzpomínal podobně jako na *Božská města*. Byl to ale napínavý příběh, od kterého jsem se nedokázal odtrhnout, s detektivní zápletkou na slušné úrovni a s prostředím, které mě dokázalo zaujmout, protože působí opravdově, jako by na osudu světa, které utváří, skutečně záleželo. Takže se doopravdy těším, až se s oběma hlavními postavami znovu setkám: *Kapka korupce* už čeká na přeložení.

Jirka Grunt

Host 2025, přeložil Milan Pohl, 448 str., 499 Kč

Nové vedení ústavu projevilo pro Durmanovu reformu státní správy naprosté pochopení. Hned po obědě začali šlenici spolu s ostrořelci hlídkovat po celé Praze a do večera byl ve městě obnoven zákon a pořádek.

Komisař si tím jenom potvrdil dávné podezření, že stát vynalezli blázni.

I když je vlastně pravda, že sentencí o světě je v knize docela hodně, protože každá kapitola má důkladné motto. Toto motto tvoří vždy provokativní hláška ze spisů tajemného řádu

ovládajícího svět (řád se nazývá *Ordo Novi Ordinis*), což ve spojení s kravým dějem můžu chápat jako ohlas p. Váchala anebo p. Browna, dle chuti.

Příklad jednoho motta:

Víno bez sudu se rozteče. Sud bez vína rozeschne. – Takové moudro může znamenat cokoli. Použij ho vždy, když nevíš, co říci. (Rétorika pro agenty ORDO NOVI ORDINIS).

Když odhlédnu od těch mott, kniha se věnuje výlučně smyslovým, prvoplánovým prožitkům: hlavní hrdina, český policejní komisař Durman, v každé z krátkých kapitol střídavě důkladně vychutnává jídlo, důkladně

smilní, pak trochu vyšetřuje a zase od začátku. Vyprávění je naprosto věčné, mužné, nesentimentální.

Těžko je pro mě formulovat, co by mohlo vlastně být tématem p. Stančíka v této knize: možná ukazuje na společnosti tradiční Prahy (děj se odehrává v r. 1866 na pozadí prusko-rakouské války), že v moderní době autor postrádá jednoduchý živočišný přístup k životu bez módních sebeanalýz a pokrokových ideologií.

Zajímavé je, že přestože se autorský hlas i protagonisté staví s oblibou na autoritářské a konzervativní pozice, nositelé řádu a autority mu vycházejí spíše ploše; zato nejpřirozeněji a s citem podané jsou okamžiky, kdy se kniha dostává do polohy klasického sociálního románu 19. století: hlavně když komisař Durman chodí (opakovaně) oznamovat chudým rodinám smrt jejich blízkého.

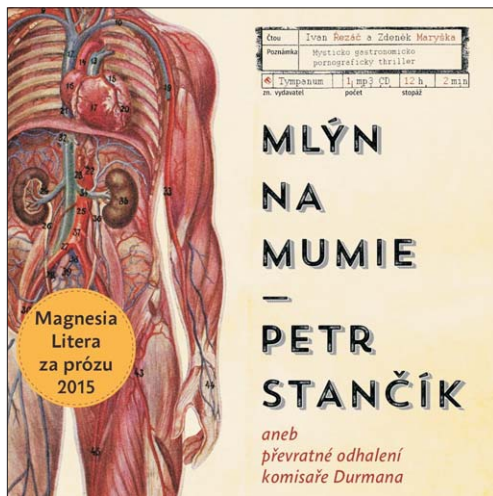
Mlýn na mumie je docela výjimečná kniha a mohu ji myslím doporučit.

Jára Mikovec

První věta knihy: *V jediném okamžiku: komisař Durman si zapálil doutník.*

Poslední věta: *Naopak ho stupňoval, dokud se na svém vrcholu neproměnil ve slast, a tu si pak zvolna vychutnával koňakovými doušky.*

Audioknihu vydalo nakladatelství Tympanum, 2015, interpret Ivan Řezáč, délka 12 hodin, MP3 260 Kč, CD 350 Kč

Chapadla v mlze

Jako k většině videoher jsem se ke hře *Dredge* dostal relativně pozdě. Když je něco v módě, mám tendenci se tomu vyhýbat, a nakonec se k tomu vrátím až o několik let později. Rozhodně netvrdím, že *Dredge* je mistrovské dílo, o kterém by se mělo mluvit všude možné, ale je to docela zábavná hra, jež uhodí na strunu, o které jste možná ani nevěděli, že ji máte.

Dredge je rybářská hra; jde tedy o klasický žánr, který sice nikdy nebyl příliš populární, ale lidé ho přesto hráli. Počátky videoher byly o sportu nebo střelení lidí; a je možné s nadsázkou konstatovat, že rybaření v sobě spojuje obě činnosti, alespoň pokud jde o herní mechanismy. Mnohem častěji se s rybařením setkáváme coby s minihrou, vedlejší aktivitou ve hrách, jako je *Red Dead Redemption 2*, *Pokémon* nebo *Stardew Valley*. A proč? Mám-li být upřímný, možná proto, že rybaření není natolik zajímavé, aby stálo tvůrcům za to se mu věnovat samostatně. Někdy jsou totiž hry o rybaření skoro stejně nudné jako skutečné chytání ryb, a to přece nikdo nechce.

Naštěstí je v *Dredge* zvrat v ději, ke kterému se brzy dostanu. Hrajete rybáře, který právě dorazil do města Greater Marrow. Není úplně jasné, kdy se hra odehrává: neexistují zde telefony ani internet a použitá technologie je směsicí archaických a částečně moderních prvků. Jeden z místních rybářů se ztratil a vy obsadíte jeho místo. Zpočátku je hra hodně jednoduchá. Řídíte svou loď a hledáte místa se zčeřenou vodou, kde se dá rybařit. Nemusíte řešit žádné palivo; jediné, na co si musíte dávat pozor, je pevnost trupu lodi – pokud příliš často narazíte, potopíte se. Když dorazíte na rybářské místo, zahrajete si minihru, při níž musíte správně načasovat stisknutí tlačítka, abyste ryby vylovili co možná nejrychleji. Je to velmi jednoduché, ale přesto vás to neomrzí tak rychle, jak byste možná čekali.

Hra je natolik poutavá, že se u ní pobavíte, ale zároveň je dostatečně jednoduchá, abyste si mohli odpočinout a odreagovat se.

Jakmile ulovíte nějakou rybu, musíte ji uložit do svého malého člunu. V tomto ohledu hra připomíná *Tetris*, protože třídíte a otáčíte své úlovky, které mají různé tvary a velikosti v závislosti na druhu. I tento aspekt dělá hraní *Dredge* tak uspokojivé. Když umístíte rybu na to správné místo, máte z toho skutečně radost. Naopak, když musíte vyhodit neforemného úhoře přes palubu, protože se vám prostě nevejde do podpalubí, je vám z toho špatně, bez ohledu na to, kolikrát jste dokázali správně umístit jiné ryby.

Grafika je jednoduchá, ale splňuje svůj účel. Co je však skutečně výjimečné, je dokonalé výtvarné zpracování hry. Každá z postav, na které ve hře narazíte, od starosty Greater Marrow přes osamělého vědce až po vysloužilého velrybáře, je vykreslena s citem a velkou dávkou osobitosti. Celkový dojem z *Dredge* umocňuje i soundtrack, který podtrhuje každý pečlivě promyšlený aspekt hry; má atmosféru a je přiměřeně tajemný, aniž by se motivy zbytečně opakovaly.

Zatím to všechno zní dobře, nepřiliš inovativně a možná ani ne tak moc zajímavě. *Dredge* má však jedno tajemství, díky kterému je tato hra skutečně jedinečná. Když poprvé vyplouváte na moře, starosta města vás varuje, abyste se na moře nevzdávali po setmění. Když jsem začal hrát, tak jsem se touto radou řídil, protože jsem si uvědomil, že malinké světlo mé lodi mě nedokáže nasměrovat pryč od útesů. Vysoký maják Greater Marrow, který je vidět téměř z jakéhokoli místa na mapě, mě vždy dokázal navést zpět do přístavu, když jsem poprvé zůstal na moři příliš dlouho. Jak jsem však pokračoval ve hře,

začaly se dít podivné věci. Když jsem jednou lovil tresky, jedna z ulovených ryb byla skutečně hodně deformovaná a vypadala jako vodní příšera. Myslel jsem si, že mi ji místní obchodník s rybami nevezme, ale místo toho mi za ni nabídl dvojnásobek peněz. Při jiné příležitosti, když jsem se zdržel na moři příliš dlouho, se začaly dít podivné věci. Záhadná rudá mlha mě vyděsila a občas jsem měl pocit, že vidím útesy v místech, o kterých jsem si rozhodně nepamatoval, že by tam byly, když jsem tamtudy proploval poprvé. Zvláštní bylo, že tato zdánlivě přízračná zjevení mi promáčkla trup lodi stejně jako normální skály.

Takže tady se dostáváme k onomu zvratu, který dělá z *Dredge* tak jedinečnou a zábavnou hru. A ano, v podstatě se jedná o hororovou hru, a to o horor ve stylu Lovecrafta. Tento děsivý rozměr nejenže přidává nové herní prvky v podobě smrtících mořských příšer, které útočí na vaši loď, nebo zvyšuje míru paniky, kterou musí hráč udržovat na uzdě pomocí pravidelného kotvení své lodi a spánku, ale také zvyšuje napínavost celé hry. Atmosféra se tím zcela mění a získává na strašidelnosti a hrozivosti. Nicméně vývojáři byli natolik chytří, že se jim podařilo udržet hororovou atmosféru celkem na nízké úrovni, což znamená, že hraní je stále pohodové a hráč se nepotí a nebojí se, co na něj vybafe za dalším rohem.

K příběhu hry přispívají i hororové prvky ve stylu Lovecrafta. I když je těžké si představit, že by nějaká hra o rybaření mohla nabídnout zvlášť napínavý nebo poutavý příběh, v případě *Dredge* se to docela povedlo, protože lovecraftovské vlivy v průběhu hry nabývají na síle. Objevuje se zde i záporná postava v podobě Sběratele, který vám dá za úkol sbírat nadpřirozené trofeje rozmístěné v pěti zónách herního plánu. Jedná se o klasický archetyp z jedné z Lovecraftových podivných povídek o muži, který byl posedlý hledáním zakázaného vědění. Co se týče příběhu, nejblíží literární paralelou k *Dredge* je pravděpodobně Lovecraftova povídka *Stín nad Innsmouthem* (*The Shadow Over Innsmouth*), která se zabývá skomírající komunitou rybářů, jež ukrývá temná tajemství, prastaré mořské příšery a děsivé rybí mutanty. Další předlohou může být *Dagon*, povídka z Lovecraftova raného období, kterou mám osobně nejraději kvůli jejímu silnému závěru. Buďte si jisti, že *Dredge* více než splňuje lovecraftovskou „kvótu“ počtu chapa del.

Dredge je takřka dvanáctihodinová hra, která je zábavná a nikdy se neomrzí. Základní herní schéma, které spočívá v lovení ryb, prodávání úlovků a vylepšování lodi, abyste mohli nalovit ještě více ryb a přitom se vyhnout nepřítelům, je návykové a zábavné. Je však třeba říci, že bez oné přidané špetky hororu by hra nebyla tak zajímavá. Kombinace *Moby Dicka* a *Volání Cthulhu* dodává hře *Dredge* zcela jedinečnou atmosféru. Můžete si dokoupit rozšiřující obsah, který dále prodlužuje životnost hry a přináší nové zajímavé oblasti, jako třeba Arktidu a technologicky vyspělou ropnou plošinu. V žádném případě se sice nejedná o převratnou hru, ale přesto je neotřelá a nápaditá. Navíc to je dobrý způsob, jak si spravit chuť na *H. P. Lovecrafta*, pokud už vaše kopie *V horách šílenství* (*At the Mountains of Madness*) dosloužila.

Petr Svoreň, Jr.

Kdo si počká

Kdo si počká, ten se dočká. Tuhle starou moudrost jsem si připomínal, když jsem minulý týden četl, co že se povedlo vědcům. Není to úspěch toho druhu, o jaké klopýtáme každý druhý den. Takové to „vědci zjistili, že kdo chlastá, má horší pracovní výsledky než abstinenti“. Vědcům se podařilo pokročit v řízené termonukleární reakci a udrželi umělé Slunce v chodu přes tisíc vteřin, tedy skoro 18 minut.

Řeknete, že 18 minut je na čekání celkem zanedbatelná doba. Ale jak se to vezme. Řízená termonukleární reakce, to „umělé Slunce“, by mohla být prakticky nevyčerpatelný zdroj energie.

Mohla by poskytovat tolik elektřiny, že... tvrdilo se v době, kdy se myšlenka zrodila, že bychom nemuseli mít vypínače na světlo, protože elektřina by byla tak levná, že by se světlo ani nemuselo vypínat.

Ale nechtejte se nabubřele znějícího žertíku. Elektřina by byla tak dostupná, že by odpadly dnešní patálie s elektřinou a především její cenou.

Odpadly by tahanice kolem uhelných a plynových elektráren, protože by opravdu nebyly zapotřebí a nemuseli bychom si lámat hlavu, co s vyřazenými lopatkami větrných elektráren, které nejde recyklovat. Takže je německé lišácké firmy vozí na černé skládky do Česka. To by nemuselo být.

S myšlenkou jsem se potkal coby dítě školou povinné a od té doby uplynulo 70 let. V půli 50. let se všeobecně čekalo, že umělé Slunce nám bude svítit a pohánět všechno možné včetně automobilů v roce 2000. No a máme rok 2025 a můžeme se radovat, že pokusný přístroj udrží Slunce v chodu 18 minut.

Od cíle jsme daleko, ale blížíme se.

Ted' něco k pozvednutí obočí. Projekt se jmenuje EAST, česky Východ. Zkratka je to anglická – Exerimental Advanced Superconducting Tokamak. Stroj byste mohli vidět, pokud by vás k němu pustili – jako že nepustí, ve městě Che-fej.

Asi jste o něm nikdy neslyšeli, žije v něm jen 4,5 milionu obyvatel a je v Číně. Stroj vypadá jako průmyslová škrabka na brambory, ale veliká.

Abyste ale nemysleli, že to všechno Číňané, na projektu se účastní mezinárodní konsorcium ITER. V něm je spousta účastníků, od Evropské unie před Švýcarsko, Anglii, Rusko po Indii, Japonsko a Spojené státy a další země. Sledujte ten projekt, je slibný.

Velká věc, po dlouhé době konečně dobrá zpráva. Z laboratoře se přejde do praxe a pak bude svět úplně jiný.

Jestli vám je deset, jako bylo mně, když to všechno začalo, máte šanci, že se distribuce elektřiny bez vypínačů dožijete. Do roku 2100 určitě.

Ondřej Neff / ČRo Plus

Autor je vydavatel internetového deníku *Neviditelný pes*

Odposlechnuto – Čtyři fáze popírání DeepState

1. Hluboký stát neexistuje.
2. Dobře, něco jako Deep State existuje, ale není to významné.
3. Dobře, Deep State je významný, ale je to vlastně dobrá věc!
A konečně jsme se dočkali čtvrté fáze:
4. Pokud máte něco proti Deep State, máte problém. **CareFree**

Po 111 letech vyšel podruhé Pán světa od Hugh Benson

Po 111 letech vyšel česky podruhé vědeckofantastický román *Pán světa* Roberta Hugh Bensona. Katolický duchovní a syn arcibiskupa z Canterbury Robert Hugh Benson (*1871, v tomto článku záměrně opomímám jeho písíci bratry) zemřel 19. října 1914 a dystopie *Lord of the Word* (1907), kterou psal řadu let, není rovna žádnému ořežávátku a ctili nebo ji ctili minimálně tři papežové: Pius X. ještě za Bensonova života a zrovna tak dva nejnovější, kteří ji dokonce nazvali „prorockou“. Dílo vznikalo na univerzitě Cambridge. Mimo jiné předpovídá dálnice a cyklostezky, především pak zlověstné bombardování měst, vzducholodní dopravu, válečné využití zepelinů, zbraně hromadného ničení.

Když se do Bensonova opusu ponoříme, jsme na startu jedenadvacátého století, tedy dnes, ale královská rodina nemá v Anglii už víc moc. Zavřeli Cambridge i Oxford, zrušili Sněmovnu lordů, ba anglikánskou církev, praktikují eutanazii, vzývají marxismus. Pánem Evropy (zatím jen ji) je charismatický dobrodinec lidstva – protikatolicky smýšlející „hlasatel míru“ Julian Felsenburg. Samo ztělesnění nového Boha, zatímco Boha původního se musí zříct každý, kdo nechce být popraven.

Náboženství je odhaleno jako pouhá lež, vzpurný Řím je fyzicky zničen a katolíci lynčováni, přibíjeni na kříž. Konkláve sice zvolí papeže nového, ale jen konspiračně a tajně. Nový papež nastoupí pod jménem Silvestr III. a spolu s kardinály se stěhuje do Nazaretu, ale tím církev nezachrání a Benson je nemilosrdný jako kat. Nazaret se ocitá v dešti zápalných pum, Antikrist vítězí.

Pan Benson se – možná – inspiroval i tehdejší situací v Německu, ale zrovna tak staršími událostmi. Ba i událostmi ze své rodné Anglie. Prachovým spiknutím, Alžbětskou érou (pronásledující katolíky) a brutálními projevy Francouzské revoluce. Jen těsně před jinou, a totiž bolševickou revolucí (zajímavá to náhoda), byl román přeložen Annou Ivanovnou Abrikosovou (1881–1936) do ruštiny.

Odposlechnuto

Včera u nás proběhla výměna názorů
Přišel jsem se svým a odešel s jejím.

PREDESDA

Žena nechce slyšet názor muže. Chce slyšet svůj názor, ale hlubším hlasem.

WOJTISHEK

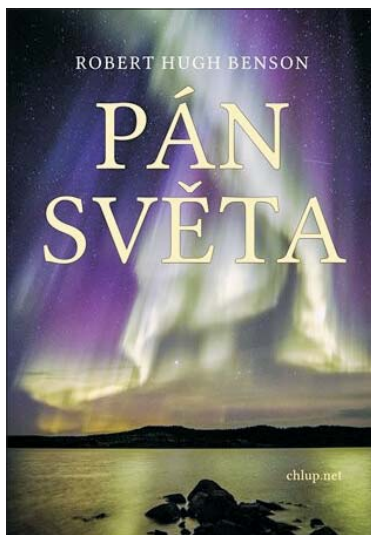
Až umřu, chtěl bych, aby rozptýlili moje ostatky na nějaké pěkné pláži. Kremaci si nepřeji.

JYRKA

Elektromobil je auto na celý život. Nejen že vám ho nikdo neukradne, ale ani ho neprodáte.

Aleš Kováč

Každá dystopie je trochu jiná (Zamjatinova, Orwellova, Čapková, Bradburyho, Huxleyho), ale Benson i tak vnesl do těchto ponurých krajů vymykající se vizi. Je jí vítězství amorálního, uniformního rovnostářství a ráboby humánního relativismu.

Benson měl ještě dva písíci bratry, ale ty dnes, jak už výše naznačuji, vynecháme. Sám absolvoval Eton a Trinity College. Ač překonával koktavost, stal se populárním kazatelem a mimo jiné produkoval duchařské horory. Román *Zaklínači* byl (1941) zfilmován pod titulem *Rozdvojená duše*, ale nezaměňujme se stejnojmenným filmem Alfreda Hitchcocka, natočeným jen pár let nato.

Pán světa inspiroval, pravda, méně děl než jiné dystopie, dozajista však povídku Grahama Greena *Poslední slovo* (1988), kde si jiný pán světa-generál volá posledního křesťanského papeže. Vraždou z něj, ano, zprvu nechtěli vyrábět mučedníka, ale... Byl hrozba, a tak si muži (generál a světec) dají skleničku a Svatý otec je zastřelen. Generála, to je pravda,

sužují pochyby.

Mezi roky 1914–2012 u nás kupodivu vyšlo hned deset Bensonových knih a *Neviditelné světlo* dokonce čtyřikrát (poprvé 1906, naposled 1997). Mezi další sem převedená Bensonova díla náleží i *Zrcadlo ze Shalottu* (1906, česky 2012), zmínění *Zaklínači* (*The Necromancers*, 1909, česky 1921), *V rozbřesku budoucnosti* (1911, česky 1926) a komiks *Pravidla dětského života* (1913, česky 2023). *Pán světa* prvně česky vyšel roku 1913 v překladu a s poznámkovým aparátem Karla Vratislava. Tento aparát je převzat z větší části do aktuální verze a totéž potkalo některé sekvence překladu. Ale ano, je to román své doby; ale přesto říká hodně i nám dnes.

Ivo Fencel

Robert Hugh Benson: Pán světa. Přeložil Karel Vratislav a Vladimír Chlup. Nakladatelství RNDr. Vladimír Chlup. Olomouc 2024. 240 str.

Na deathmetalovém koncertu:

„Ty vole! Hustý tričko... Co je to za kapelu?“

„To jsou zaschlý blitky.“

„Aha. Tak ty neznám...“

KENJIRO

Je ironií, že obliba vegetariánského způsobu života se rozšířila tak říkajíc masově.

HNILOB

Rád bych věděl, kdo zařídil, aby v lékárně používali na oční vodu stejný typ plastové lahvičky jako na lih?

Co říkají lidé, kteří sáhnou vedle, už vím.

Grob

Trpaslicon 2025: Sebevědomí, Mindrák a hromada skvělých zážitků!

Trpaslicon letos (7.–9. března) oslavil svůj 22. ročník a v duchu epizody **Sebevědomí a Mindrák** jsme se celý víkend pohybovali na tenké hranici mezi absolutním nadšením a mírnou existenciální krizí – ale přesně v tom správném trpaslíkovském stylu!

Skvělí hosté a legendární hlasy

Letos jsme přivítali dabérské legendy českého znění – Martina Sobotku (Lister), Kamila Halbicha (Rimmer), Zdeňka Duška (Kryton), režiséra Janoše Vaculíka a dabérku Zuzanu Skalicovou (Loretta). Setkání s nimi bylo jedním z vrcholů conu a přineslo spoustu skvělých historek i improvizovaných dabérských výstupů!

Statistiky, které by potěšily i Hollyho

Na Trpasliconu se letos sešlo cca 480 účastníků, z toho:

367 návštěvníků

51 organizátorů

58 hostů (přednášející, dabéři, speciální hosté)

A několik budoucích fanoušků v dětských velikostech!

Program plný britského humoru, sci-fi a nostalgie

Trpaslicon letos nabídl bohatý program, kde nechyběl **Červený trpaslík**, britcomy, sci-fi & fantasy, **Doctor Who**, ale i workshopy, soutěže a tematické hry. V rámci sci-fi linie jsme si připomněli 10 let od úmrtí Terryho Pratchetta, zavzpomínali na jeho odkaz a znovu se ponořili do jeho fantastického světa.

Soutěž masek a VIP večer s dabéry

Sobotní večer tradičně vyvrcholil soutěží masek, kde se objevily neskutečně kreativní kostýmy inspirované **Červeným trpaslíkem**, **Úžasnou Zeměplochou** i dalšími ikonickými postavami britské kultury. Následovalo setkání s dabéry, kteří opět dokázali, že jejich hlasy k Trpaslíku prostě patří.

Buťet u Piráta Luigiho: Jaké bylo vaše Vindaloo?

Žádný Trpaslicon by nebyl kompletní bez legendárního Buťetu u Piráta Luigiho, kde si návštěvníci mohli pochutnat na Gazpachu, Kuřeti Vindaloo a dalších vesmírných delikatesách. Pokud vám Vindaloo „trochu připeklo patro“, berte to jako součást zážitku!

Atmosféra plná Sebevědomí a Mindráků

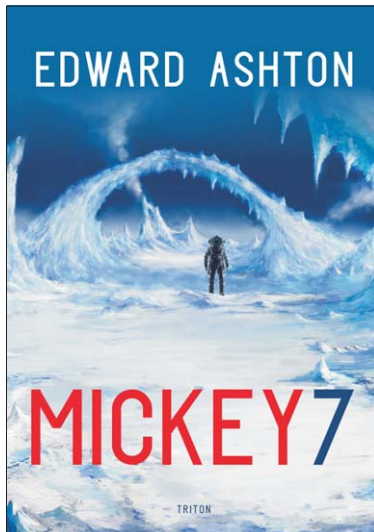
Letos jsme si dali záležet na tematické výzdobě, která v duchu epizody **Sebevědomí a Mindrák** dodala conu tu pravou atmosféru – takže se každý mohl cítit buď naprosto úžasně, nebo naprosto neschopně. Ale hlavní je, že jsme si to užili společně!

Už teď se těšíme na Trpaslicon 2026!

Z conu odjíždíme naplnění optimismem a zážitky, a už teď sprádkujeme plány na příští ročník. Co vás letos bavilo nejvíc? Co byste chtěli vidět příště? Dejte nám vědět!

Díky, že jste byli s námi!

Barbucha Stardust

Triton připomíná

Do našich kin přichází film **Mickey 17**, založený na románu **Mickey 7** Edwarda Ashtona. Konečně!

Sci-fi podívaná od oscarového režiséra Bong Joon Hoa (film **Parazit**) slibuje pořádnou jízdu – a pokud vám jeden Robert Pattinson nestačí, tak dobrá zpráva: bude jich hned několik! Spolu s ním se ve filmu objeví hvězdy jako Naomi Ackie, Steven Yeun, Toni Collette a Mark Ruffalo.

Mickey 7, kniha, podle které vznikl scénář filmu, je stále k dostání na webshopu Tritonu za 273 Kč!

Vše potřebné najdete na stránce: www.tridistri.cz/mickey7?itemId=39

Příběhy z nebezpečné říše

Vedle *Pána prstenů* a *Hobita* vyprodukoval John Roald Reuel Tolkien další díla, a to i kratší příběhy. Až pohádkově si dnes lebedí na slávě svého autora a samy jsou snad i fantasy, ale dozajista pohádkami. Roku 2024 prvně česky vyšel jejich soubor pod titulem *Příběhy z nebezpečné říše* (2024) a vedle toho obsahuje kniha ještě Tolkienovu přednášku *O pohádkách*, pronesenou 8. března 1939.

Roku 1949, tedy deset let poté a ještě před vydáním *Pána prstenů*, vyšel poprvé Tolkienův humorný příběh *Farmer Giles of Ham*, Stanislavou Pošustovou přeložený později do češtiny s titulem *Sedlák Jiljí u Oujezda*. Po svém tu Mistr češe archetypální báje o rytířích udolávajících saně, a udolat vždycky není rovno odpravení. Hle: „Tak se stalo, že po několika letech, když se Jiljí už cítil bezpečně usazen, pustil ubohého draka domů.“

Rozloučili se s mnoha projevy vzájemné úcty a dohodou o vzájemném neútočení. Drak měl v koutku zlotřilého srdce Jiljího docela rád, nakolik to drak doveče, a pomalu, lopotně odletěl domů do hor, aby okamžitě vyhnal jednoho mladého draka, který měl drzost usadit se v jeho jeskyni. A když s velkým uspokojením sežral poraženého, bylo mu hned líp. Jizvy ponížení se trochu zacelily a dlouho vyspával.“

Roku 1962, a tedy už po vydání trilogie, přišel pak Tolkien s celým fantastickým cyklem *Příhod Toma Bombadila*, který už má jednoznačnou spojitost se světem jeho Středozemě, ale je i pravdou, že všem následujícím pohádkám i *Jiljímu* podobné pouto schází.

Dobrodružství „starého bracha“ Bombadila zpracoval Tolkien formou veršů a výsledná epická báseň má šestnáct částí. Za nejzajímavější pokládám pátou až sedmou (*Jak mužik z Měsíce přišel pozdě velice*, *Jak mužik z Měsíce přišel brzy velice*, *Kamenný obr*), dvanáctou (*Kočka*) a čtrnáctou (*Poklad*). Posledně zmíněný text vznikl již roku 1923 a jde o vášeň, již autor nazval v *Pánu prstenů* nemocí: chamtivost.

Jak šestnáctidílná mini-sága vznikla? Začátkem let šedesátých navrhla Tolkienovi jeho teta, aby ji vytvořil z komerčních důvodů. Zdálo se jí, že by se mělo cosi takového prodávat před Vánoci, asi jako to vždy připravoval Charles Dickens. Tolkien vzal návrh vážně a neudělal nic méně a nic více než to, že shromáždil verše, které vymýšlel porůznu ve čtyřiceti předchozích letech. Také ty z Měsíce jsou už z roku 1923 a ve vztahu k *Pánu prstenů* má celý cyklus být zhruba tím, co středověcí písaři tropili na okrajích papíru. Margináliemi. Ale konkrétně třeba (zmíněná) *Kočka* (1956) byl původně jen vtip stvořený pro vnučku. I Tom Bombadil je původně jméno hračky Tolkienových dětí. Atd.

Roku 1964 připojil hravý spisovatel ke korpusu pohádkových fantasy ještě text *Leaf By Niggle*, česky dnes *List od Nimrala*. Je to neveselá a prostřednictvím malířství podaná úvaha

nad lidskou schopností i neschopností tvořit. „Myslím, že byl prostě hlupák,“ povídá na konci příběhu o Nimralovi jistý radní.

„Společnosti ne k užtku.“

Učitel jen umírněně namítá: „Záleží na tom, čemu říkáte užitek.“

„Nebyl k praktickému a ekonomickému užtku,“ opáčí radní, jemuž, čistě mimochodem, připadl Nimralův dům. „Kdybyste vy, učitelé, rozuměli řemeslu, mohlo být i z Nimrala užitečné kolečko. Ale vy řemeslu nerozumíte! A tak nám vychováváte zbytečné lidi.“

Kdybych tuhle zemi já řídil, dal bych jemu podobným práci, a to takovou, na jakou stačí. Třeba mýt nádoby ve veřejné jídelně: a dohlédl bych, aby myli pořádně. Nebo bych je odstranil.

Jeho já bych odstranil už dávno. Malování se sice využít dá,“ dodal, „jenže jeho se použít nedalo. Neuměl by pořádný plakát, ani kdyby mu šlo o život.“

Nimral se, dodám, nejmenoval Nimral úplně náhodou a nic vlastně nedomaloval. Příliš váhal, přesmoc si hrál, nezapracoval intenzivněji už v pravý čas a utápěl se ve fascinaci krásou. Příběh se Tolkienovi původně zdál, a to někdy v letech 1939–1942, a tedy začátkem války; přesné datum známo není, ale byl to typický sen plozený obavou, že člověk nestačí dokončit práci. Povídka až překvapivě připomíná dílo Franze Kafky. Je o tvorbě, určitě, ale prvořadě o jejím odkládání. I v druhém dílu *Neználka* takto fungoval spisovatel, který si postupně objednával nábytek i včetně mohutného stolu, a jen čekal, až mu vše dodají; teprve pak chtěl začít psát.

Nechme tohle vyprávění (někteří by ho označili za odkaz na nacismus) bez komentáře a jen dodám, že roku 1967 přidal Tolkien do sbírky svých báchorek ještě historii *Smith of Wootton Major*, česky *Kovář z Velké Lesně*, přičemž v jeho pozůstalosti se dochoval pohádkový příběh (z roku 1925) *Roverandom* (*Tulák Rover*), prvně v Anglii vydaný teprve roku 1998.

Historika tato se opět jmenuje podle hraček autorových děcek a odehrává se mj. na Měsíci, kde má „Muž z Měsíce“ věž. Na odvrácené straně si pak hrají právě snící děti.

Tolkien vnímal rytířské romány a pohádky asi právem prizmatem náboženství a za jejich poznávací znak měl prvořadě radost. Ta má, říkal, jak povahu útěchy (vždyť realita může být tvrdá), tak zadostiučinění.

Vyšly by všechny tyto Tolkienovy historiky nebýt ústředního fantastova díla? Ne. Ale je to nevhodně kladená otázka a fantasy krátké stopáže se sice většinou neodehrávají ve Středozemi, ale jsou nepochybně výsledkem stejného psychického rozmachu jediného tvůrce a plodem stejného osudu.

Ivo Fencel

John Ronald Reuel Tolkien: *Příběhy z nebezpečné říše*. Překlad Jan Čermák, Petr Štěpán a Stanislava Pošustová Menšíková. Předmluva Tom Shippey. Ilustrace a doslov Alan Lee. Argo. Praha 2024. 288 stran.

Řadí zde Americký upír od Stephen Kinga a Scotta Snydera. Má podobu Curta Cobaina

V češtině právě vyšla u nakladatelství Crew obřími kniha obsahující první ucelenou část příběhu *Amerického upíra*. Jde o jednu z posledních zásadních komiksových řad tzv. mainstreamu, která u nás chyběla. Původní label jménem *Vertigo*, ve kterém vycházel, totiž mateřská firma DC zavřela, a tak tyhle „jiné“ komiksy mimo superhrdinský proud musejí hledat cestu k vydání jinde. *Americký upír* se proto dá číst i jako zajímavá zpráva o vývoji komiksového média v USA.

Americký upír je sice akční jízda, ale má přesah, kvůli kterému stojí za pozornost. Na jejím začátku totiž nestál nikdo menší než Stephen King (1947), který jinak nemá s komiksovým světem nic společného. Celé řadě vtisknul neopakovatelný charakter, jehož se pak druhý autor, dnes již slavný komiksový scenárista Scott Snyder (1976) drží po zbylých mnoha set stran.

Původně měl King psát pouze jeden jediný sešit celé komiksové řady, ale pro něj nové médium ho (alespoň krátkodobě) doslova nadchlo, takže nakonec napsal sešitů hned pět. To už je u zrodu řady, kdy se teprve rýsují povahy hrdinů, rozhodně dostatečný zářez, aby bylo uvádění jeho jména na obálce víc než jen marketingovým tahem.

Evoluce po upírsku

Hlavním antihrdinou celého příběhu je nespoutaný psanec Skynner Sweet, fiktivní postava Divokého západu, který se po jednom neúspěšném bankovním přepadení stal shodou okolností upírem. Na tom by v rámci žánru nebylo ještě nic tak divného, ale Sweet se proměnil ve „zvrácenost“, tedy v nový upíří druh, pro kterého platí úplně jiná pravidla než pro jeho starší kolegy z Transylvánie. Respektive neplatí pro něj pravidla žádná. Denní světlo mu nevádí, ba naopak! Nejzranitelnější je v bezměsíčných nocích, ale je prakticky nezničitelný. Také on má Achillovu patu, ale vzhledem k jejímu odhalení až hluboko v příběhu ji nebudeme prozrazovat.

Sweet nebyl dobrý člověk ani jako člověk, a proto nebude ani dobrým upírem. Morální zásady byste u něj hledali jen těžko a jeho motivace je pro čtenáře vždycky nejasná. Možná že má nějaký plán, ale spíš to vypadá, že ho štvou všichni ostatní upíři, kteří si rozparcelovali svět a ze stínů a rakví tahají za nitky světové ekonomiky. Vzhledem k celkovému rozsahu téměř dvou tisíc komiksových stran (první kniha má úctyhodných 984 stránek) si mohl Scott Snyder dovolit vybudovat kolem svého hrdiny funkční a ucelený vesmír, jenž čtenář postupně odhaluje.

Jak známo, upíři nestárnou. A seriálové uspořádání dovoluje scenáristovi posouvat se v čase od 19. století (přináší i epizody, v nichž je Sweet stále člověkem) až hluboko do druhé poloviny století dvacátého (první kniha nás přivádí až do 50. let minulého století). Sweet zároveň nestojí v záři reflektorů sám. Ač je přirozeným vlkem samotářem, z nejasných pohnutek promění v upírku stejných kvalit ve 30. letech hollywoodskou hvězdičku Pearl Jonesovou. Ta je dokonalou antagonistkou amorálního Sweeta a na rozdíl od něj se neumí a nechce zbavit morálních imperativů. Ač je nemrtvou zrůdou, jež se neobejde bez krve svých bližních, je obráncyní lidství a netouží po ničem než po klidu a zejména lásce. Už z podstaty podobných příběhů je jasné, že ani jedno z toho jí nebude dopřáno.

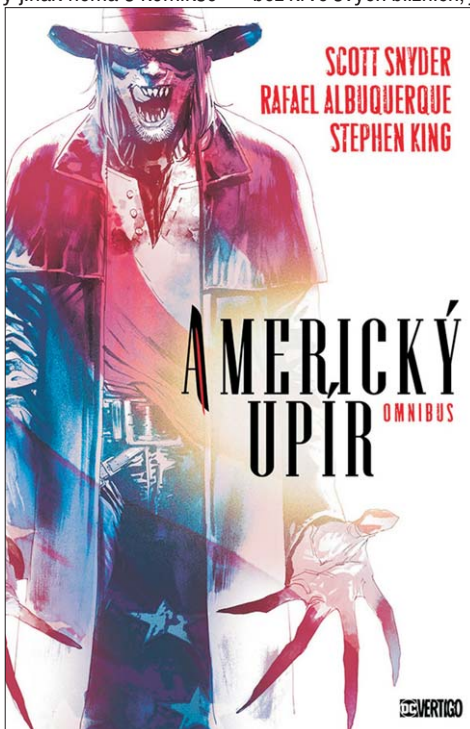
Kdo jde po krku upírům

Pokud máte jako scenárista v ruce kartu bezskrupulózního superupíra, nebude vám k jeho vyvážení stačit jedna milá upírka. Budete k němu potřebovat superprotivníky, ale z logiky věci budou jen stěží víc super než vrchol upíří evoluční pyramidy. Proto potřebujete komplexní svět, s nímž musíte čtenáře postupně seznámit. A kromě upírů potřebujete i celosvětovou organizaci na potírání upírů (pochopitelně nikoli česnekem).

Přesně to vám Snyder také naservíruje a svou hru plánuje chytře. Nejde o organizaci ledajakou, jejími členy jsou pouze ti, kterým jejich rodiny, zejména celé rodiny, zavraždili krvesajové. To pochopitelně otvírá ve vyprávění celou řadu možností, takže jeden z nejlepších vedlejších příběhů je právě o členovi protiupířské organizace, který si vždy před bojem nasazuje dřevěnou protězu, protože upíry rád kouše na oplátku. Ano, Snyderův styl pro humor by se vám mohl zamlouvat.

Velkým plusem celé řady je také neochota autora vyprávět lineárně. Někdy se dokonce může zdát, že Snyder až příliš skáče po časové ose a vypráví upířské historky nazdařbůh, ale už po pár stovkách stránek vám musí být jasné, že i když jde v komiksu v té době o nováčka, rozumí scenáristickému řemeslu a přesně ví, v který okamžik má vystřelit z které mušky.

Některé z postav se objeví, aby se vrátily o notný kus vyprávění později, kdy se už může zdát, že spadly pod stůl komiksového krámu a zametla je uklízečka. Naštěstí u Snydera jsou tyto obavy liché, i když mu přenastavení šachovnice trvá dlouhá desetiletí vyprávěcího času.

Během těch skoro tisíce stránek se dozvíte vše o zrodu Skinnera Sweeta, dokonce i něco z jeho mládí i dětství, seznámíte se s Hollywoodem ve 30. letech, skvělá je i epizoda zasažená do druhé světové války, kdy se po dlouhých letech opět setkávají Sweet s Jonesovou. Epizoda s lovcem upírů je zasažena do 50. let stejně jako finální střet mezi Skinnerem, Jonesovou a – počkejte si na to – úplně nečekaným hlavním padouchem. Všichni víme, že jsme teprve v polovině celkového objemu řady, ale všechny linky jsou uspokojivě uzavřeny, a i kdyby druhý díl v češtině nevyšel, nebude to kazit čtenářský zážitek. Notabene když si druhou knihu můžete přinejhorším pořídit anglicky.

Motiv v textu i v kresbě

Snyder se v dojatém doslovu vyjadřuje k celkovému pojetí v tom smyslu, že celý příběh vnímá jako paralelu k americkému národu, který je v zásadě něčím novým a nezvyklým, čímsi dravým a hledajícím své místo na světě, v němž chce rozhodně uspět. Podle vlastních slov se zamýšlí i nad tím, co dělá z Američanů netvory a co hrdiny, což je vzhledem k současným světovým událostem přemýšlení zcela jistě zapeklité, ale vzhledem k době vzniku komiksu se to s českým vydáním prostě jen tak nějak sešlo.

Do paměti se čtenáři vryje i dynamický vizuál kreslířem Rafael Albuquerque (1981), který v té době u DC také teprve začínal, ale stále měl více zkušeností než Scott. Albuquerqueho do řady najali, protože potřebovali kreslíře, jenž je schopen střídat různé styly, což se v komiksové řadě odehrávající se na ploše tolika dekád může docela hodit. Když se ho zeptali, jestli Skinnera Sweeta kreslil podle někoho konkrétního, přiznal se, že mu jednou či dvakrát před očima prolétla podoba Curta Cobaina. Jestli jde o poctu, nebo o dehonestaci, to už budete muset posoudit sami. Vizuál *Amerického upíra* má z každého úhlu pohledu výrazný rukopis a to je pro celou řadu jen a jen dobře.

Kam se podělo milované *Vertigo*?

První sešit *Amerického upíra* spatřil světlo světa 17. března 2010 a Scott Snyder celou řadu uzavřel 3. srpna 2021, tedy rok a půl po zrušení zmiňovaného imprintu *Vertigo*. Nakladatelství DC jeho závěr přesunulo pod nový imprint *DC Black Label*, který má přinášet komiksy pro dospělejší publikum, a Snyderův komiks mu měl pomoc navodit zdání kontinuity se slavným *Vertigem*. V tom totiž vyšly tak slavné komiksy jako *Sandman*, *Preacher*, *Hellblazer* či *Mýty*, tedy asi to nejlepší, co jste v mainstreamovém komiksu mohli kdy číst.

Bohužel pokračování se nekonalo a *Black Label* se z větší části věnuje superhrdinským příběhům, které se sice snaží tvářit, jako že nejde o zastydělou produkci pro nikdy nedospěvší komiksáky přes čtyřicet, ale opak je pravdou. Každá další kresba jen víc a víc ujišťuje, že americký mainstreamový komiks je v krizi stejně hluboké, jako tomu bylo v 90. letech minulého století.

Zajímavé je i vydávání *Amerického upíra* v česku. Překladačem tehdy prakticky neznámého autora, jenž se mohl opíř

pouze o jméno Stephna Kinga, je již od roku 2013 renomovaný překladatel Viktor Janiš. První dvě knihy tehdy vyšly u BB/artu, ale pro malý zájem publika jsme na pokračování museli čekat dvanáct let. Scott Snyder se mezitím stal komiksovou scénaristickou hvězdou první velikosti, i když se všichni milovníci komiksů shodují na tom, že to nejlepší napsal v prvních letech svých angažmá. To je bohužel v této branži častý jev, nekonečná serialita nakonec ubíje i ty nejlepší talenty. Existují proti tomu obranné mechanismy, ale Snyder se jich nedržel, chopil se nabízené ruky a již v roce 2011 se vrhl na psaní *Batmana* a – nebojme se to přiznat – napsal nejlepší batmanovský run tohoto tisíciletí. Jeho *Soví tribunál* poměrně zásadně změnil celé paradigma osmdesát let staré postavy Bruce Wayne, což je bezesporu výkon zasluhující obdiv.

Americký, ale v Česku

Od té doby jsou jeho stále slabší komiksy (které stejně největšinou ční o hlavu nad konkurencí) v hledáčku pozornosti jak čtenářů, tak zahraničních vydavatelů, takže jeho práce vyšla v češtině prakticky kompletní. Až na *Amerického upíra*. A to je velmi lákavé opomenutí, které s radostí napravuje vydavatelství Crew právě letos.

Mezitím se proměnila i fanouškovská scéna v Česku. Cílovou skupinou tohoto typu vyprávění v bublinách jsou nyní zejména muži od 35 let věku až kamsi k šedesátce, tedy jde o klienty poměrně solventní, kteří ovšem z pohodlnějším a logicky vyžadují nějaký servis. Pokud se ptáte, co čtou mladší ročníky, tak bude odpovědí nejspíš NIC. Ovšem existuje ještě jedna mladší komiksová subkultura, ale ta vyznává zcela jiné náboženství jménem manga. Přejít od japonských komiksů k jakýmkoli jiným není standardní (ojedinělé případy zaznamenali zejména na Tachovsku) a průsečíky se hledají jen stěží. Ostatně podobný trend zažívá i Francie, která je světovou komiksovou velmocí – manga postupně ovládá trh, čtenáři BD (bande dessinée) jsou v defenzivě a tamním tradičním komiksovým vydavatelům se dělají vrásky stejně jako jejich protějškům v Americe.

Vydat v češtině tuto kompilativní edici, pro kterou se vžil všeobecně označení „omnibus“, proto dává smysl a v zásadě je na stále přeplněnějším a stále se zmenšujícím trhu jedinou možností, jak takto rozsáhlou řadu dovydávat – prostě ji naservírovat čtenáři pokud možno najednou. Kupodivu jde také o ekonomické řešení. Kdyby vydavatel příběh rozdělil do více knih, zaplatil by cílový zákazník v souhrnu víc. Snad bude tentokrát zájem obecnosti dostatečně velký, aby se vydavatelství rozhodlo připravit v českém znění i druhou knihu. Určitě by to stálo za to.

Richard Kličník / Deník N

Odposlechnuto

Matka a dcera jdou do obchodu koupit oblečení. Matka si zkouší šaty a ptá se své dospívající dcery:

Matka: Vypadají na mně ty šaty dobře?

Dcera: Mami, slibuješ, že ať řeknu cokoli, nebudeš naštaná?

Matka: Slibuji.

Dcera: Jsem těhotná.

CHROCHTADLO

Imperialismus je zpět, halelujá

Předběžná upozornění pro čtenáře:

1. *Následující článek není až takovou ironií, jak se na první pohled jeví.*
2. *Výrazy imperialismus a imperialista nejsou míněny nijak pejorativně, spíše naopak, nicméně autor je používá jako terminus technicus, neboť je přesvědčen, že je pošetilé jim přiřazovat nějaká morální znamínka. Když sledujete šachovou partii, též netvrdíte, že hráč s černými figurami je zosobněné zlo a hráč s bílými zosobněné dobro. Můžete imperialismus proklínat, můžete se mu vysmívat, nenávidět jej a zatracovat, ale to je asi tak všechno, co můžete, stejně na vás vykoukne z každé škvíry dějin.*
3. *Část čtenářů článek namíchne, ale i to je autorovým záměrem, neboť, jak praví britský spisovatel Martin Amis – když nikoho nevytočíš, jaký má smysl psát?!*

Již čtrnáct dní s úžasem, přiznávám že dosti škodolibým, sleduji, co tropí „náš Doník“ v Bílém domě. Ke své hanbě se musím též přiznat, že teprve po jeho prohlášení o kontrole Pásmu Gazy Spojenými státy a vysídlení milionu palestinských Arabů mi došlo, že na americký prezidentský stolec usedl imperialista a s ním se vrátil americký imperialismus, přesně podle definice, kterou nám vtloukali do hlavy v povinném kurzu marx-leninismu na vysoké škole. (Dovolte, abych zde všem těm lektorům ML opožděně poděkoval, protože mi umožnili pochopit, nejen jak fungoval komunismus, ale vůbec všechny ideologie, včetně té dnešní „zelené“ a neomarxismu, obecně nazývaného progresivismus.)

Ačkoli výše zmíněný Doníkův úmysl zní na první pohled bláznivě, až šíleně, velice názorně odhaluje pokrytectví arabského světa, ukazuje, že bohaté arabské státy, jako třeba Saúdská Arábie nebo Spojené emiráty, mají kalhoty dole. Například Saúdská Arábie – má sice dost peněz, aby v Německu a Francii a kdoví kde ještě na světě stavěla honosné mešity, ale aby převzala břemeno humanitární pomoci na sebe, nebo se postarala o lepší budoucnost svých souvěrců z Gazy u sebe doma – na to ukázkově kašle. A stejně tak Spojené arabské emiráty. Ty radši staví nejvyšší mrakodrapy na světě a utápějí peníze v krytých kluzištích a lyžařských sjezdovkách, odolných proti čtyřicetistupňovému vedru venku, místo aby třeba převzaly financování agentury UNRWA. Faktem je, že naprostou většinu humanitární pomoci poskytují Palestincům onen muslimy opovrhovaný, dekadentní a kacířský křesťanský Západ – a co za to má? Jen pumové atentáty, pouliční vraždy a podřezávání dětí v parcích. A většinu této pomoci platí už padesát let Spojené státy, takže divíte se, že Doníkovi došla trpělivost? Já teda ne, mně by došla o deset let dříve.

To jsem ale poněkud odbočil. Prohlášení o anexi Gazy totiž předcházelo několik podobných imperialistických výroků, když se Doník ihned po převzetí prezidentského úřadu nechal slyšet, že má záslusk na obsazení Grónska, že si Spojené státy vezmou zpět Panamský průplav a že Kanadě by nejlépe slušelo, kdyby se stala další hvězdičkou na americkém praporu. Tohle znělo také šíleně a některé politiky a političky, najmé evrop-

ské, zanechalo s pokleslou čelistí, méně slušně s „otevřenou hubou“, ale s obavami v srdci.

(Nemohu odolat, abych tento stav neilustroval výrokem předsedkyně Evropské komise Ursuly von der Leyenové, jenž se ve středu 5. 2. 2025 objevil jako strip během zpravodajství na ČT24. Ta jednovětá zpráva říkala – za přesnost formulace neručím, za vyznění ano –, že „předsedkyně EK se tvrdě ohradí proti postupu Donalda Trumpa a zabrání ohrožení SVÝCH zájmů“. Zřejmě nějaký strojní překladáč výrok paní předsedkyně, pronesený v angličtině, přeložil doslova, aniž by příslušný redaktor ono přivlastňovací zájmeno nahradil v češtině správným přídavným jménem „unijních“, takže kouzlem nechtěného ČT vyjevila, že paní předsedkyni jde v první řadě o vlastní zadek. Neříkejte tedy, že s ČT není sranda, a to jí, chudáčkovi, nechcete přidat na poplatcích.)

Prohlášení amerického prezidenta můžeme brát s různou vážností. Spíše se ukazuje, že se jedná o licitaci, kterou Doník jako všemi mastmi mazaný podnikatel s realitami mistrně ovládá a aplikuje v politice. A také mu už přinesla žádoucí výsledky. Panama odstoupila od dalších smluv s komunistickou Čínou a neobnoví smlouvu o zapojení do projektu „Pás a stezka“, což je nová obdoba Hedvábné stezky a ekonomický nástroj imperialismu, v tomto případě čínského. Obdobně funguje Doníkovo vyhrožování cly, i to je nástroj, jak prosadit americké imperiální zájmy. A tento nástroj funguje až s překvapující rychlostí a účinností. Mexická prezidentka, ač se chvástala, že se americkému dik-tátu nepodrobí, neveřejně slíbila, že zarazí autobusovou dopravu nelegálů k americké hranici a zesílí jejich ostrahu. Stejně se zachoval kanadský premiér Trudeau, který se veřejně kasal obdobně, ale i on se v telefonickém hovoru s Doníkem zavázal, že Kanada splní loni přijatý plán ochrany hranic ve výši 1,3 miliardy dolarů včetně technického a personálního posílení Kanadské agentury pro pohraniční služby, která má na starosti hranici s USA. Za to získali od Doníka měsíční odklad, aby mohli prokázat, že to myslí opravdu vážně. A též dánská premiérka nezůstala pozadu, když po svalnatých řečech pro veřejnost se uřekla, že Dánsko posílí obranu Grónska a umožní Spojeným státům další vojenskou angažovanost na grónském území. A počet středoamerických republik, jež souhlasí, že převezmou od Spojených států vyhoštěné ilegální emigranty, i když budou mít jiné než původní občanství, stále roste.

I když budeme pokládat Doníkovy požadavky pouze za nástroj licitace, aby dosáhl mnohem realističtějších cílů, přesto se nepochybně jedná o nástroje imperialistické politiky. Ta se dá definovat výrokem – VEZMI SI VŠECHNO, CO SE VZÍT DÁ. A Spojené státy si toho mohou vzít opravdu hodně, nejen již zmíněné Grónsko, ale například všechny středoamerické státy – proto jim jejich vlády jdou tak na ruku ohledně přijímání vyhoštěných nelegálů. Koneckonců USA k takovému chování mají již od roku 1823 Monroeovu doktrínu. Kdo by třeba zabránil, aby americké válečné lodi zakotvily u Pásmu Gazy, z nich se vylodila americká námořní pěchota a prostě Gazu obsadila?! Vyhlásily by Egypt, Saúdská Arábie a další arabské

země Spojeným státům válku? Určitě ne. A neudělal by to ani Írán, ani Čína a ani Vovka Putin, který stále bruslí na tenkém ukrajinském ledě. Právě Vovka může posloužit ke srovnání. Jestliže mohl přepadnout Ukrajinu se zdůvodněním, že tamější nacistický režim ohrožuje jeho zemi (a i v Česku mu to hodně lidí žere, třebaže Rusko, které se táhne přes jedenáct časových pásem, tedy přes dvě pětiny zeměkoule, se už ze zeměpisných důvodů ohrozit nedá), proč by nemohl Doník vylodit námořní pěchotu v Gaze se zdůvodněním (a mnohem oprávněnějším), že zdejší hadí hnízdo terorismu ohrožuje Západ a že je třeba je zlikvidovat? A stejně tak by mohl vylodit námořní pěchotu v Grónsku, za což by se samozřejmě dočkal slovního nářezu, ale to by bylo všechno.

Je zřejmé, že v osobě Donika si Spojené státy svlékly krajkové rukavičky a nasazují si boxer. Budou jednat v souladu s imperiálními zájmy, jako už jedná Vovka Putin, islamisté a komunistická Čína. Všech, kteří odsuzují jednání nového amerického prezidenta, bych se rád zeptal: Proč by, u všech všudy, měly USA jednat jinak? Co z toho měly, že platily z valné míry provoz OSN, když je to dnes antisemitská agentura islamismu, co jim přinesl fakt, že od druhé světové války financovaly humanitární pomoc všude na světě, že dokonce platily organizace, které nakonec agitovaly proti nim a prováděly protiamerické podvrtné akce? Tomu všemu říká Doník dost, toto se skrývá za jeho heslem MAKE AMERICA GREAT AGAIN (MAGA).

Samozřejmě to znamená, že se vracejí imperiální praktiky, možná i politika „dělových člunů“, jimiž, jak to vypadá, se bude řídit svět v průběhu 21. století. Můžeme si o tom myslet to nejhorší nebo naopak to nejlepší, ale to je asi tak všechno. Třicetiletá epizoda bezbřehého humanismu a pacifismu prostě končí a svět se vrací do normálu imperiální politiky, jak ji prezentují dějiny od samého počátku.

Je signifikantní, že osobnosti, jež vešly do dějin, byly vsměs imperialistů, budovatelé kontinentálních, posléze globálních impérií. Můžeme začít u Alexandra Velikého, pokračovat přes Gaia Julia Caesara, Karla Velikého a Čingischána až k ruským vládcům Petrovi I. a Kateřině II. I oni si za budování ruského impéria vydobyli přívlastek Veliký, Veliká. Totéž platí pro Napoleona, přestože *de facto* selhal, za Velkou louží byl imperialista nepochybně Theodor „Teddy“ Roosevelt, který přivedl USA na světovou mocenskou scénu a umožnil, aby vítězně ukončily první světovou válku. Zatím posledním velkým imperialistou byl Winston Churchill, takže otázka naší doby zní: Kdo bude další v této plejádě imperialistů? Bude to Doník nebo jeho nástupce a nynější viceprezident Vance, nebo Vovka Putin, aby navázal na Stalina a odčinil Gorbačovovo selhání, či čínský prezident Si Ťin-pching nebo někdo z politbyra čínské komunistické strany, jehož jméno zatím dějiny neznají?

Asi většinu čtenářů, jež prožili valnou část svého života v pacifistické anomálii a v závěři politické korektnosti, bude výše nastíněná představa znít děsivě. Jenže opak je pravdou,

obyčejným lidem se nejlépe žije v impériu. Zkušební otázka: Vážení čtenáři, jestlipak víte, ve které době mohla žena poprvé v historii sama cestovat bez ozbrojeného doprovodu třeba z Blízkého východu přes Balkán a jižní Evropu do Anglie? Možná vás překvapí, že to bylo za vlády římského impéria, tedy oné říše s krutými císaři, křesťany přibíjenými na kříže a otroky, zápasícími jako gladiátoři v arénách. A kdy se dalo takto bez ohrožení života poprvé cestovat po světě, třeba z Číny přes Indii do Evropy nebo až do Ameriky? Opět to bylo za impe-

riální světovlády, v tomto případě britské, od poloviny 19. století až do první světové války. Ne nadarmo se době na přelomu 19. a 20. století říká *Belle Époque*, tedy Krásná doba, a atmosféru imperiálního světa s bezpečným cestováním jako faktorem spokojeného života ilustruje Verneův román *Cesta kolem světa za 80 dní*. A to nejen pro bílé příslušníky euro-atlantické civilizace, ale také pro Indý a černé Afričany, kde kolonizátoři zastavili vzájemné vraždění a zrušili otroctví, zavedli školství a zdravotnictví a začali budovat infrastrukturu.

Existuje i inverzní důkaz výhodnosti celosvětového impéria. Je jím případ globalizace,

která se během posledních deseti let stala z požehnání prokletím. Není náhodou, že tato proměna koresponduje s oslabením amerického impéria za vlády prezidentů Obamy a Bidena. Jak se už ukázalo během 19. století, globální směna zboží, což je základ i dnešní globalizace, je možná pouze pod dozorem impéria, jež svou vojenskou silou zaručuje bezpečnost přepravy (v 19. století to bylo britské Královské námořnictvo) a spolu se silou ekonomickou si vynucuje světový pořádek včetně dodržování ekonomických pravidel mezinárodního obchodu. Samozřejmě NASTAVENÝCH VE SVŮJ PROSPĚCH, ale jak právě dokládá současný vývoj (a posledních pět století historie), i taková prospěchářská pravidla jsou lepší než chaos, který nastane, když je nějaký претенdent na trůn globálního hegemonu (tak se této pozici říká v geopolitice) odmítne plnit. A to se právě stalo v minulých dekádách tohoto století, kdy slabosti Spojených států (a ještě větší bezmoci EU) využili tito pretendenti, zvedli hlavu a začali rebelovat, odmítat daný světový pořádek, s čímž se netají jak Vovka (ten několikrát veřejně prohlásil, že americký světový pořádek je pro Rusko nepřijatelný), tak iráňští ajatolláhové, pro něž jsou USA „Velký Satan“, a též Čína, stává se z globalizace místo ekonomické všem prospěšné spolupráce strategická zbraň a nástroj vydírání. Na takové vydírání se dá odpovědět pouze vydíráním, protože jde opravdu kdo s koho – a to je to, co Doník dělá (a čeho už nebude schopna EU, oslabená ideologií Green Dealu).

A když už jsme u Evropy. Doníkův plán uvalit na výrobky EU cla je opět lícací, která má přimět Evropu, aby se stala skutečným spojencem USA v obraně impéria Západu, schopným uhájit východní polokouli, zatímco USA si vezmou na starost polokouli západní (pro Američany je Čína na západě). Pro Evropu je to poslední zvonění, aby se ujala své povinnosti, ale

lidé jako Ursula von der Leyen nebo Scholz či Macron jsou k němu hluchí. Především je však hluchý a bude hluchý ekologicko-průmyslový komplex, jehož lobby má pod palcem celou EU a nikdy se dobrovolně nevzdá pohádkových zisků, jež mu z politiky EU plynou.

(Je opravdu komické sledovat eurounijní politiky, jak s truchlivými tvářemi jako na pohřbu věští, že pokud Doník clo na výrobky EU opravdu uvalí, dojde k obchodní válce, která poškodí obě strany. Komické na tom pak je, že jsou to titíž lidé, kteří loňského června, ovšem s bojovným výrazem na tvářích, uvalili až 48% cla na dovoz čínských elektromobilů. To není vyhlášení obchodní války, to „nepoškodí obě strany“?! Inu, jak by řekla teta Kateřina, „co je dovoleno bohovi, není dovoleno volovi“. Zde se však vtírá do mysli jiné přísloví – „kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá“.)

Zádrhel je v tom, že svět nefunguje tak, že by se v něm začalo prosazovat jen jedno impérium, ale téměř vždy je na scéně několik soků, kteří se o globální trůn nemilosrdně servou. A tohle období všeobecné rvačky či válek konkurujících si pakťů nikdy nebylo nic hezkého, ale, jak se obávám, když svět takto fungoval pět minulých století, bude takto fungovat i pět století budoucích.

Když jsem o pár odstavců výše definoval imperialismus, uvedl jsem neúplnou definici. Ta úplná zní takto: VEZMI SI VŠECHNO, CO SE VZÍT DÁ, PROTOŽE JINAK SI TO VEZME NĚKDO JINÝ. K takto rozšířené poučce lze nalézt v dějinách průkazný precedens.

Začátkem 15. století byla Čína nejrozvinutější zemí na světě, s technologiemi, o nichž se primitivní feudální Evropě ani nezdálo, a s HDP, jenž byl několikanásobně vyšší než HDP celého zbytku světa. Mohla si tedy tento svět vzít celý, sakumprásk, protože se vzít dal. Čína dokonce v této věci podnikla první kroky, ale roku 1434 nový čínský císař jakoukoli expanzi zarazil. Načež se stalo to, co uvádí definice. Místo Číny si vzala svět Evropa (přitom se o něj evropské námořní velmoci často a vydatně seryaly) a nakonec si vzala i Čínu samu. Ta se od poloviny 19. století stala vazalem evropských mocností, musela přijmout evropská, pro ni krajně nevýhodná obchodní pravidla, včetně nucené konzumace opia, když anglická Východoindická společnost už neměla stříbro na placení dodávek čaje a zpětně odčerpávala tento vzácný kov nuceným prodejem opia ze svých plantáží v Indii.

Nepřipomíná vám to něco, například pašování fentanylu do USA z Mexika a Kanady, neboť obě země ještě před týdnem fakticky odmítaly zabezpečit společnou hranici? Stále se divíte Doníkovi a pokládáte ho za šílence, že si na mexickou prezidentku a kanadského premiéra došlápl?!

Tuto lekcí, kdy si svět místo nich vzal někdo jiný, si Číňané velmi dobře pamatují, období 1850–1950 nazývají stoletím hanby a pohnou snad nebesy, aby se již nikdy nechovali tak prostoduše a nechali si vzít, co si jiní vzít mohli. To hýbání s nebesy není jen stylistická figura, oni těmi nebesy opravdu hýbou, umístili družici do jednoho z libračních bodů soustavy Země – Měsíc a do konce dekády chtějí mít na Měsíci stanici, nehledě na satelitní komunikační síť, jež usilovně budují.

Na závěr je třeba konstatovat, že Doník není žádný šílenec, ale vizionář (leč právě ty si lidé vždy pletli s bláznem) a jeho heslo MAGA není nic jiného než návrat USA k imperiální politice. Já osobně s tím žádný problém nemám, již jsem se smířil s myšlenkou, že Evropská unie promění Evropu ve skanzen, kam budou lidé z okolního světa jezdit, aby se podívali, jak se kdysi žilo, že se náš kontinent stane bezmocnou enklávou a tudíž ve všech ohledech zcela závislou na budoucím globálním hegemonovi. A já, se svými životními zkušenostmi, vždy dám přednost tomu se sídlem ve Washingtonu před tím, jenž sídlí v Moskvě, potažmo v Teheránu nebo v Pekingu.

Předpokládám, že v souladu s předběžným upozorněním č. 3 tento článek vytočí ty čtenáře, kteří nenávidí USA, z nějakých záhadných důvodů obdivují Vovku Putina a opájejí se chimérou multipolárního světa (v dějinách moderního, komunikací propojeného světa nikdy nic takového nefungovalo) a sní si svůj pacifistický sen. Už se těším, jak budou v komentářích papouškovat kremelského vládce, cupovat v mém článku věty, které tam vloží oni sami, a vyčítat mi bezvýznamné nesrovnalosti, místo aby komentovali jádro článku. A také mi můžete spílat, jak budete chtít, stejně s návratem imperialismu nic nevedete. Halelujá. **František „Mrož“ Novotný / 10. 2. 2025**

Dobově podbarvené citáty

Odjel jsem do Ruska jako Slovan a vrátil jsem se jako Čech. Je to země bídy, zmaru, chlastu a rozsáhlých literárních děl o zmaru, bídě a chlastu. **Karel Havlíček Borovský, 1844**

Jediná pravidla diktují zákony fyziky. Vše ostatní je doporučení. **Elon Musk**

Významná část Trumpovské koalice je „woke right“ – ztřeštěná radikální ideologie, která nemá ráda svobodu projevu a myšlení stejně jako její levicová verze, jen je ještě dementnější. **Jan Kulveit**

Kočka zůstává kočkou, i pokud by sebevíc tvrdila, že je psem, a snad by i náznakem štěkla.

Z rozsudku soudce Štěpána Výborného

Brno je nejlepší, proto se na něj stojí fronty ze všech stran. **Bratříček**

Implementovat do českého právního řádu přímou volbu prezidenta je jako hodit granát do septiku. **Maciej Ruczej**

Na Oscarech dnes už zjevně záleží tak málo, až je možné, že je vyhraje skutečně dobrý film. **Ondřej Štindl**

„Ať vás Němci dobydou a Rusové osvobodí!“
polské prokletí po roce 1945

Pro Evropu se [s příchodem Trumpa] vlastně nic nezměnílo. Místo nebinárních záchodů řešíme dva hajzly.

@petrnemec

Časem s vědou - březen

o velkých činech vědy, techniky a medicíny

Stejně jako minule, i nyní bychom se tu mohli vrátit až ke Galvanimu a jeho představě, že elektrinu může produkovat i živá tkáň. Včetně tepajícího srdce, usoudil o sto let později londýnský lékař Augustus Waller a roku 1887 provedl následující pokus: Svého buldoka Jimieho postavil tlapkami do čtyř nádob s vodou slabě osolenou kvůli lepší vodivosti. Nádobu pak propojil s citlivým galvanoměrem. Jimie zřejmě musel být vtělená trpělivost, když vydržel, až si jeho pániček nastavil pružinu z dětské mašinky na péro tak, aby posouvalo fotografickou desku přes světelný paprsek stíněný „ručičkou“ galvanoměru, kterou byla hladina rtuti poskakující ve skleněné kapiláře. (Vida, další pes do lékařské síně slávy, třeba vedle legendárního Bantingova umělého diabetika či Pavlovových podmíněných slintačů!) Každopádně – registrované rytmické proudy prokázaly důležitou věc: Elektrické impulsy srdce se promítají až do končetin. Křivku časového průběhu tepů Waller nazval *elektrokardiogram*; první takovou u člověka získal v roce 1889. Žel, jeho postup byl příliš nepohodlný, křivka nesrozumitelná, navíc jakýkoli další výzkum jen z touhy po poznání přerušil tlak reality: hromadili se mu pacienti a doma čekala žena a čtyři hladové krčky.

Člověkem, který EKG vypíplal k praktické použitelnosti, byl Willem Einthoven. Ten sice vystudoval medicínu, ale výkonným lékařem se nikdy nestal – v roce 1885 byl, pětadvacetiletý!, jmenován profesorem fyziologie na univerzitě v Leidenu, kde působil až do své smrti 1927.

Proti praktiku Wallerovi měl dvě výhody: Vědu dělal profesionálně a skvěle uměl fyziku a matematiku. Roku 1895 se mu na fotografické desce, která se pohybovala rychlostí 2,5 cm za vteřinu, „po vynaložení značné námahy a práce“ poprvé podařilo zaznamenat průběh elektrických potenciálů v srdci. Roku 1900 pak své výzkumy dopodrobna popsal v publikaci *Příspěvek k teorii kapilárového elektrometru*.

Během dalších tří let sestavil mimořádně citlivý galvanometr (byla to postříbřená křemíková strunka umístěná mezi póly silného elektromagnetu, fotografovaná při pokmitávání během průchodu slabých proudů vyvolaných srdcem) a ten zapojil do přístroje schopného na různých místech povrchu lidského těla zaznamenávat akční potenciály srdce. A konečně dne 22. března 1905 uskutečnil první úspěšný klinický záznam lidského elektrokardiogramu. Svoji metodu poté nakrátko nazýval *telekardiografie*, poněvadž signály vedl izolovanými telefonními dráty od pacientů na klinice do mili vzdálené laboratoře. Jeho měřicímu přístroji vévodil třímetrákový elektromagnet rozehrátý tak, že musel být chlazený vodou.

Od té doby Einthoven neúnavně hledal nejvhodnější místa pro elektrody, optimalizoval měřicí podmínky a hlavně pak – jako u každé exaktní vědy – odhaloval vztahy mezi zkoumaným jevem a jeho měřitelným obrazem; zkrátka dešifroval význam tvaru a časového posunu křivek pro informaci o zdraví a nemoci srdce. Za svůj život takto sejmul a vyhodnotil na 5000 záznamů, čímž založil neinvazivní elektrokardiografii. Tr-

valo však ještě dvacet let, než se tato metoda ujala ve světě. Hlavní zásluhu na tom zřejmě měla Nobelova cena, kterou dostal v roce 1924. (Mimochodem – zkratku EKG zavedl už v roce 1906 profesor na univerzitě v Kazani Alexandr Filipovič Samojlov. Ten se s Einthovenem i jeho metodou setkal na kongresu dva roky předtím a ihned se stal jejím propagátorem.)

Do českých zemí se první dva elektrokardiografy dostaly v roce 1913 zásluhou Bohumila Prusíka a Václava Libenského, tehdy asistentů na interně české lékařské fakulty v Praze; na její pokračovatelce lékařské fakultě UK se první z nich stal profesorem vnitřního lékařství, druhý prvním profesorem kardiologie.

Skutečným průkopníkem české EKG však byl František Herles, který roku 1929 bezpečně identifikoval pomocí EKG infarkt myokardu. Poté dlouhodobě průběžně zaznamenával EKG u kriticky nemocných (to je dnes na jednotkách intenzivní péče běžné). Rozinkou jeho výzkumu pak byla v polovině 30. let minulého století předpověď možnosti rušit zhoubné kmitání komor vhodným elektrickým výbojem, což dnes běžně dělají srdeční defibrilátory (viz minulý IK).

Nu a konečně v roce 1953, půl století po Einthovenovi, sestrojil vynikající český fyziolog (také Vilém) Laufberger „orbitální spaciokardiograf“, tedy přístroj znázorňující prostorový obraz elektrického pole srdce. Ten je důležitý například při korekci srdečních arytmií.

Na závěr kápneme do dnešních ód trochu zdravé skepse: Známy rusko-americký elektrokardiolog Eugene Lepeschkin v roce 1970 napsal, že „špatná diagnóza vyslovená pouze podle elektrokardiogramu poškodila víc lidí, než kolik jich zahynulo v první světové válce“. Vskutku, jakkoli se elektrokardiografie neustále zdokonaluje, na lidi s jejich takřka nekončnou variabilitou je krátká; občas může někdo s povážlivými obtížemi mít úplně normální EKG a někdo, jehož EKG vypadá hrozně, může být naprosto zdravý... Pak by měl nastoupit lékařský um – pokud už nevymlizel spolu s pamětníky.

František Houdek

Odposlechnuto na NYXu

V každé literatuře je především to, co tam je ten který čtenář schopný najít.

ZCR

Kde nic není, ani smrt nebere.

VANEK

Rozhovor o filosofii

Čože's, má milá, celá uplakaná?

Četla jsem knihu; knihu od Lacana.

Je až tak děsivá, ta tvoje knížka?

Horší znám už jen od Slavojě Žižka.

-rip-

Když jsem byl mladý, byl jsem chudý.

Ale teď, po letech tvrdé práce, už dávno mladý nejsem.

HOWKING

Uhrančivý pěstoun lidských duchů

Třeštění letitého popularizátora 148

Je spíš pravidlem než výjimkou, že náboženství či ideologie se časem opotřebují, zevšední, zastarají. Aby si i nadále udržely klientelu, mají dvě krajní možnosti, buď přitvrdit, nebo „okysličit“. To druhé mohou udělat buď přirozeným vlastním vývojem, zráním, nebo si mohou vypomoci idejemi odjinud. A to až do té míry, že vznikne věrouka či ideologie zcela nová.

Variátorů v oblasti duchovních nauk zrodila historie bezpočet, mnohdy i osobnostně pozoruhodných, ale většinou zapadli – především asi proto, že nedokázali propojit kvalitu nabízených myšlenek s potřebou doby.

Jednou z těch úspěšnějších se stala *teosofie* („boží moudrost“). Vznikla ve 2. pol. 19. století v Americe a spojovala střípky různých světových náboženství, především tibetského a indického, přičemž zdůrazňovala osobní vnitřní prožitek, nejlépe sahající za hranici tohoto světa.

Teosofie brzy pronikla do celého vzdělaného světa. Jedním z jejích čelných přívrženců se stal myslitel a esoterik Rudolf Steiner, od roku 1902 hlava její německé sekce. On byl sice původním vzděláním matematik a přírodovědec, ale nesmírně ho zajímaly duchovně – od jazyků přes historii až po filosofii, ze které získal doktorát. Jenže teosofie mu začala být těsná, zároveň jako hluboce vnímavý člověk měl cit pro ducha doby i pro neuspokojené vyšší touhy lidí – ať už přežívající, nebo nově vyvstávající. Zatímco *brána k duchovnímu světu se člověku takřka zavřela* (na čemž se podílela i věda a technika svým přílišným skepticismem), on snil o tom, že *dar jasnozřivě hledět do světa duchů si člověk v budoucnosti opět získá ke svému sebevědomí...*

V odvratu od teosofie se tedy vrátil k evropským duchovním tradicím antiky i křesťanství. Přitom díky svému vzdělání mohl uplatnit i logiku a metodologii exaktních věd.

Ale především posílil roli takřkajíc *nefyzického člověka* tím, že do nového učení vnesl koncept *etického individualismu* i osobně odhaleného *pravého obsahu křesťanství* coby nástrojů *novodobého duchovního života*.

To vše mělo vést k vnitřní obrodě člověka a rozvoji jeho duchovních sil; sloužit tomu mělo „vyšší“ poznání světa meditací, mimosmyslovým vnímáním, okultními praktikami (se kterými měl osobní zkušenosti).

Svoje nové křesťanský orientované duchovní hnutí nazval *antroposofie* („moudrost o člověku“) a koncem roku 1912, to mu bylo jednapadesát, založil ve švýcarském Dornachu *Antroposofickou společnost*.

Tam také ještě před první světovou válkou ustavil osvětovou instituci, kterou coby znalec a obdivovatel díla největšího německého básníka nazval *Goetheanum*. To se pak stalo střediskem jeho další působnosti, centrem Antroposofické společnosti, místem pro pěstování umění, od roku 1923 i sídlem *Svobodné vysoké školy pro duchovní vědu*.

V době všeobecné morální kocoviny a krize víry po válce se Steiner stal vyhledávaným veřejným intelektuálem. Pár příkladů:

V roce 1919 byl požádán, aby zřídil moderní antroposofickou školu pro děti dělníků továrny na cigarety Waldorf – Astoria ve Stuttgartu. Tak vzniklo *waldorfské školství*.

21. března 1920 zahájil v Dornachu kursy *antroposofické medicíny*, která měla směřovat především k hledání a rozvíjení vlastních léčivých sil. Po třech takových kursech tamtéž o Vánocích 1924 otevřel i medicínskou sekci (k dosavadní pedagogické, lékařské, umělecké a posléze i zemědělské).

V roce 1922 na žádost skupiny věřících vypracoval ideovou náplň *Obce křesťanů* – nové církve, která měla lépe vyhovovat potřebám náboženského života na základě antroposofie.

V červnu roku 1924 v Koberwitzu v Bratislavě uskutečnil antroposofický *Zemědělský kurs*, který se později stal základem *biologicko-dynamického zemědělství*.

Na podzim téhož roku se tento notorický reformátor, ale také silný kuřák i konzument kávy a vína, fyzicky sesypal; na jeho celkové zchátralosti se podepsalo i chronické přepínání – v posledních dvaceti letech opakovaně sjezdil celou Evropu (12x navštívil Prahu) a jen přednášek prý pronesl přes 6000. Zemřel 30. března 1925 v Dornachu.

Steiner mrtev jest a tělo jeho tlí, jeho duch však kráčí dál. Vývoj totiž od nepaměti zahrnuje ustavičný koloběh nápadů, jejich reinkarnaci, modernizaci, odumírání; tak jako si Steiner vybral z nabídky minulosti to podle sebe nejlepší, i moderní doba si pro sebe vyzobává to nejužitečnější ze Steinera. A není toho zrovna málo – ve světě dodnes prosperují waldorfské školy (s volnějším a všestrannějším učebním režimem), církve Obce křesťanů (bez klerikálních kostlivců minulosti), antroposofická medicína (s prvky psychosomatiky a imunoterapie), biodynamické zemědělství (s prvky ekologického hospodářství), provozují se výchovně-relaxační kursy takzvané *eurytmie* („krásného rytmického pohybu“), kterou už před válkou ve svém divadelním období vynalezl pro rozvoj pohybové (a skrze ni i tělesné a duševní) kultury...

Racionálněji založený člověk všem těmto oplégrům Steinerovy duševní omnipotence nejspíš nepropadne a bere je nanejvýš jako zajímavé obzvláštnosti, ale pokud je někdo hlouběji nábožensky nebo obecně idealisticky světonázorově zaměřen, pak mu dodnes mohou přinášet radost, úlevu, útěchu, naději.

František Houdek

Odposlechnuto (o interpunkci a pravopisu)

Někdy mohou zachraňovat životy:

Pojďte jíst, děti..

Pojďte jíst děti...

Tvoje stará pila leží ve sklepe.

Tvoje stará pila, leží ve sklepe.

i a y je taky dobré znát.

Došly mi cigarety, tak jsem kouřil kolegovy.

Došly mi cigarety, tak jsem kouřil kolegovy.

kolektiv

Časem s vědou - duben

● velkých činech vědy a techniky

O legendárním „kodaňském pumpování“ vzduchu do plic obrnou ochrnutých dětí v roce 1952 jsme psali v *IK 8/2022*. Dnes přiblíží poliomyelitidy ve stručnosti dopovíme.

Do konce 19. st. virus obrny způsoboval hlavně průjmů u miminek, na víc se v nich nezmohl díky protilátkám od maminky. Ty sice do dvou let vymizely, ale mezitím si děti stačily vytvořit vlastní imunitu. Jak se ale ve vyspělejších zemích zlepšovala hygiena, průmů ubývalo a imunita se tudíž nevyvinula; stále víc mladých se tak stalo k poliovirům vnímavými natolik, že napadly i centrální nervovou soustavu, což vedlo až k přechodnému ochrnutí dýchacích a/nebo trvalému hybných svalů. Obrna se tak z celkem neškodné infekční lapálie stala fatální civilizační chorobou. (Jde o jeden z případů, kdy pokrok lidem přímo uškodil.)

V Evropě epidemie poprvé udeřila roku 1907 ve Švédsku (v Československu 1939). V meziválečné Americe dětská obrna řádila nejvíc, v některých letech zahubila přes 40 000 lidí, převážně dětí. Soustavný boj proti ní tam vyhlásil Franklin Delano Roosevelt, který jí onemocněl v roce 1921 (devětatřicetiletý). Napřed založil *Národní nadaci pro dětskou obrnu* na podporu obětí i výzkum ochrany a rozpoutal sbírkovou kampaň známou dnes jako „Pochod desetníků“. Po zvolení prezidentem roku 1932 Nadaci zajistil i státní podporu.

Koncem 30. let byly identifikovány tři dominantní kmeny poliovirů a o pár let později byly prvně spatřeny pomocí elektronového mikroskopu (měří jen tři setiny mikrometru, stokrát méně než běžné bakterie).

Po válce postihla Státy další epidemie, a tak se vláda rozhodla výzkum zintenzívnit. V roce 1948 tři američtí badatelé z Harvardu objevili způsob množení virů na jiných než mozkových tkáních, což otevřelo cestu k jejich širšímu pěstování. U polia to dokázali napřed na tkáni z potracených lidských embrií a potom na opičích ledvinách (když je napřed penicilinem zbavili všech konkurenčních mikrobů). Roku 1954 za to dostali Nobelovu cenu.

Ve stejné době se přišlo i na to, že polioviry před vstupem do CNS přebývají v krevním oběhu, což dalo šanci na vývoj vakcíny. Vůdčí vědeckou osobností se v tom stal Jonas Salk z univerzity v Pittsburghu; ten vyvinul vakcínu z usmrčených virů (přesněji inaktivovaných, neb nelze zabít něco, co přísně vzato nežije). Spolehlivého zneškodnění dosáhl formaldehydem zředěným 1:4000 a působícím dva týdny při teplotě lidského těla.

Jako první pak Salk naočkoval tři malé kluky – své vlastní syny. V lednu 1953 zveřejnil výsledky předběžných testů.

V té době Albert Sabin (rodák z carskoruského Polska) začal v Národním ústavu zdraví v Cincinnati vyvíjet vakcínu z živého oslabeného viru. Té někteří odborníci dávali přednost, poněvadž poskytovala dlouhodobější i komplexnější ochranu a dala se podávat ústy. Přesto „vyhrál“ Salk. Vedly k tomu dva důvody, oba souvisely s „hlasem lidu“: Klidně vystupující Salk byl všeobecně oblíbenější než alarmující Sabin a mrtvá vakcí-

na byla už hotová, takže „polní soud“ mohl začít ihned (*Field Trial* byl název dvojité slepé zkoušky na 650 000 dětí).

12. dubna 1955 pak USA zažily euforii. Všechny rozhlasové a televizní stanice v zemi přerušily program, aby ohlásily, že preventivní očkování proti obrně je na světě a že ho objevil Američan.

Schválení Salkovy vakcíny proběhlo raz-dva a už 22. dubna začala hromadná imunizace; za první dva týdny se podalo přes milion injekcí. (Došlo i k neštěstí: jeden z výrobců nedodržel správný výrobní postup a virus nedostatečně inaktivoval, takže stovky dětí a mladých lidí po očkování onemocněly, 170 ochrnulo a deset zemřelo.)

Do konce desetiletí se nechala očkovat polovina Američanů do 40 let. Výskyt polia poté poklesl o 80 procent.

„Mrtvá“ vakcína však má i nedostatky. Podává se injekčně, takže sice eliminuje virus v krvi, ale nezabrání jeho množení v trávicím traktu, který odtamtud přechází krví do CNS. Navíc nepůsobí stoprocentně.

Proto v průběhu 60. let přece zvítězila „živá“ vakcína Sabina, poprvé vyzkoušená roku 1957 na dobrovolnících jedné americké polepšovny a poté ověřena na školácích z celého Cincinnati. (Jak Salk, tak Sabin se mohli stát milionáři, ale odmítli svou vakcínu patentovat, aby podpořili její co nejrozsáhlejší uplatnění. Oba byli nominováni na Nobelovu cenu, ale nikdy ji nedostali.)

Koncem 50. let dětská obrna ve vyspělých zemích prakticky vymizela, v Československu mezi prvními. (Před nějakými třiceti lety jsem se ještě setkal se starším lékařem, který po obrně prodělané v dětství napadal na nohu.) Díky všeobecnému povinnému očkování byla v červnu 2002 Evropa oficiálně vyhlášena prostou poliomyelitidy; nemoc se v tomto roce objevila jen v sedmi zemích světa, v současnosti už jen v Afghánistánu a Pákistánu (nově možná v Gaze).

Jonas Salk „po vakcině“ propadl amatérskému filosofování. Díky své slávě dokázal sehnat hromadu peněz, za které založil nadaci usilující o propojení přírodních a humanitních věd. V La Jolla na břehu Pacifiku nechal v roce 1965 postavit honosnou moderní budovu, kde dodnes sídlí Salkův institut.

František Houdek

Odposlechnuto (u Psychopata)

Někdy pochybuji o svém zdravém rozumu, ale jednorožec v kuchyni mi řekl, že jsem v pořádku.

Jsou dva typy lidí. Ti, kteří mi pomohou skrýt tělo, a ti, kteří jsou tělo.

Cucat někomu prst je svůdný a má to druhého rajcovat, ale moji zubařku to docela vyděsilo.

Vášnivě jsem ji hodil na postel, ale minul jsem.

Psychopat

Černá smrtka a červený kohout

Třeštění letitého popularizátora 149

Na přelomu jara a léta 1664 se nad Londýnem ukázala komet. „Byla prý barvy chabé, mdlé, matné a pohybovala se ztěžka, chmurně, pomalu...“, a podle toho se dalo předvídat zlé navštívení, pomalé, leč kruté, hrozné a děsuplné, jako třeba mor.“ píše Daniel Defoe ve své knize *Deník morového roku*. (Od prvního výskytu roku 1348 mor v Londýně propukl nejméně šestnáctkrát.)

Úředník britského námořnictva Samuel Pepys, člen Royal Society, si v letech 1660-69 vedl podrobný deník. Podle něj se někdy počátkem září 1664 rozneslo, že do Holandska se opět vrátil mor. Kdesi u Göteborgu pak byl objeven neřízený holandský koráb, jehož posádka kompletně vymřela.

Podle Defoea se mor v Londýně objevil na přelomu listopadu a prosince 1664, kdy v severozápadní části podezřele zemřeli dva muži. Šuška o tom se donesla ke správním úředníkům, kteří tam vyslali lékaře. Ti podezření na mor potvrdili.

Londýn byl tehdy největším a nejhustěji osídleným městem světa, s předměstími měl k milionu obyvatel registrovaných v 97 farnostech, z toho snad až 200 000 lidí se přistěhovalo s obnovou monarchie po Cromwellově diktatuře (1660). Sídlo bylo přeplněné – lidmi i krysy.

Koncem dubna 1665 jsou v Londýně úředně zapečetěny první domy a označeny pověstným rudým křížem s nápisem: „Bože, smiluj se nad námi!“ Nejméně čtyřicet dnů pak jsou v nich izolováni všichni jejich obyvatelé – zdraví i nemocní. Dvnitř může jen lékař, ošetřovatelka a ohledávačka. Jídlo a pití se přistrkuje k otvoru na prahu.

Ve snaze předejít ziskuchtění mastičkářů určil v červnu londýnský starosta lékaře a ranhojiče na pomoc chudým a přikázal lékařské komoře, aby zpřístupnila levné léčivé prostředky. K tomu nařídil řadu dalších povinností, od hlášení každého výskytu přes vykuřování domů a způsobu pohřbívání až k zavírání krčem už v devět večer.

Jelikož vzniklo podezření, že nemoc přenáší toulaví psi, byli všichni vybiti. Kočky na všechno nestačily, takže krysy prosperovaly – a infikovaly.

Morový lékař Nathaniel Hodges popisuje, jak své nemocné kurýroval: viržinským hadím kořenem, sušenou ropuchou a dárkami takzvané protimorové vody, což byla směska jednadvaceti ingrediencí, doporučená Královskou lékařskou společností.

Sebe pak chránil tím, že při vyšetřování pacientů cucal skoricové pokroutky, kromě toho konzumoval silně kořeněné maso s nakládanou zeleninou a po práci celý večer pilně popíjel šery. Nejlépe se mu profylakticky osvědčilo šery středně staré, čisté, jemné, čiré, s ořechovou příchutí.

V polovině července se mor začal šířit lavinovitě. Lidé před ním houfně prchali na venkov, takže z milionu lidí zůstala zhruba třetina; královský dvůr šel příkladem a vypařil se už v červnu. (Z koleje v Cambridgi severně od Londýna odjel i pučící génius Isaac Newton a ve více než půldruhároční klauzuře na rodné usedlosti ve východní Anglii zformuloval *gravitační zákon a diferenciální a integrální počet*.)

Koncem léta už nestihaly zvonit umíráčky. V té době umíralo přes 4000 lidí týdně (nejvíce mezi 12. a 19. zářím – 1665), ale existují i údaje násobně vyšší. V noci při světle pochodní drkotaly po páchnoucích ulicích provizorní pohřební vozy provázené voláním: „Vyneste své mrtvé! Vyneste své mrtvé!“ Těla se pohřbívala do hrobů rozměrů šachet. Jednu takovou funeb-ráci do čtrnácti dnů zaplnili 1114 těly.

Poslední týden v září 1665 začal mnohokrát propasážívaný původce moru pomaloučku a s recidivami slábnout. Svě udělala i zima, takže během roku 1666 už se mor objevoval jen ojedinelé.

Avšak soužení Londýnských ještě neskončilo.

V ranních hodinách 2. září 1666 v jednom pudíngovém pekařství vypukl požár. (Angličané mívali tehdy trojí specializovaná pekařství – na chleba, na pečivo, na pudíng.) Ve větru se rychle rozšířil a nejméně tři dny hltavě polykal vše, nač narazil. Pohltil dvě třetiny City (jedenáct tisíc domů, devětaosmdesát kostelů) včetně mostu a slavné gotické katedrály sv. Pavla se 170metrovou věží, nejvyššího druhu na světě. Z hlavních památek zůstaly ušetřeny jen Westminsterské opatství a bývalý normanský hrad Tower. Některé čtvrti prý doutnaly ještě půl roku po požáru!

A jako naschvál, i během roku 1666 se na obloze zjevila vlasatice, tentokrát ale „jasná a jiskřivá nebo, jak říkali jiní, planoucí, a pohybovala se rychle a zběsile... hlásala úder náhlý, prudký a ohnivý, jako požár...“

Údaje o obětech morové epidemie v Londýně se různí. Podle Defoea během ní zemřelo oficiálně 68 590 lidí (nejmnohem v počátcích v tom zřejmě mohl být započten i skrvnitý tyfus, který se tehdy od moru moc nerozlišoval). Jelikož však soupisy nebyly úplné (jednak je úředníci odbývali, jednak se ještě dlouho poté nacházela v houštinách a živých plotech i v okolí města mrtvá těla), skutečný počet zemřelých pravděpodobně přesáhl sto tisíc.

20. listopad 1666 je pak v zapopeleném Londýně vyhlášen dnem díky za ukončení moru. Definitivní tečku za Velkým morem tak udělal Velký požár. A v intencích použitých superlativů i tato tečka byla Velká. Od té doby se totiž mor v Anglii neuká-
zal. Architekti v čele s Christopherem Wrenem pak postavili Londýn nový, krásnější – a zdravější.

Inu, tohle je zase případ, kdy pokrok nastal díky katastrofě.

František Houdek

Odposlechnuto

Dnes, víc než kdy jindy v historii, stojí lidstvo na křižovatce. Jedna cesta vede do zoufalství a naprosté beznaděje. Druhá do totálního zničení. Modleme se, abychom v sobě našli moudrost zvolit si tu správnou.

Woody Allen

Věřím, že Donald Trump k nám byl seslán samotným Bohem.

Proč? Došly mu kobylky?

SATAI

Jarní porada SFK

Porada začne 12. dubna v 10:00, ukončení předpokládáme mezi třetí a čtvrtou odpoledne.

Program:

1. Prezenze (pošle se jako papír)
2. Schválení programu
3. Kalendář akcí (taky se pošle jako papír)
4. Zpráva o činnosti Rady a jejích členů od poslední Jarní porady.
5. Zprávy klubů o činnosti
6. Schválení data a místa Jarní porady
7. Kontrola splnění podmínek členství klubů a zpráva o prezenzi
8. Kontrola splnění úkolů z Jarní porady a společné porady na Fenixconu 2024
9. Schválení výroční zprávy 2024
10. CKČ 2024-25 – informace o stavu
11. Ceny Mlok a Ludvík – rekapitulace
12. Ceny ESFSF

Oběd

13. Hlasování – Mlok a Ludvík
14. Zpráva o přípravě Parconu 2025
15. Parcon 2026 a Parcon 2027
16. Akademie SFFH – informace
17. Různé

Pavel Mikuláščík

Pro koho byl *Dlabačov* příliš daleko (nebo byl tehdy nemocen), je tu další šance, tentokrát 15. dubna v legendárním kině *U Hradeb*.

NON FICTION

Joanna Williamsová

Akademické svobody ve věku konformity

Jak čelit strachu z poznání

Joanna Williamsová je docentkou na univerzitě v Kentu a editorkou pro vzdělávání online časopisu *Spiked*. Knihu začala psát před více než deseti roky před Brexitem a prvním zvolením Donalda Trumpa prezidentem USA. Tedy v „idylické“ době před nástupem či vynálezem *mikroagrese* (microaggression), *kulturního přivlastňování* (cultural appropriation), *předběžného varování* (trigger warning), *nulové tolerance* (no-platforming) a dalších vymožeností dnešního nového krásného světa. Proto současné, také už dva roky staré vydání opatřila delší předmluvou, která je cenná nejméně ze dvou důvodů.

Jednak tím, že umožňuje autorce konfrontovat dobu a své názory z časů, kdy největší znepokojení mezi akademiky představoval vládní výnos proti radikalizaci studentstva (Prevent Duty), a dneškem, kdy studenti naléhají na cenzurování všeho, co uráží jejich vysoce nastavenou citlivost.

Za druhé českému čtenáři poskytuje referenční rámec pro změny, které můžeme pozorovat i u nás. Česky řečeno, umožňuje pomalu vařeným žabám postřehnout, o kolik se v hrnci zvýšila teplota vody.

Kdysi učenci požadovali akademické svobody, aby mohli kritizovat existující znalosti a hledat nové pravdy. I dnes otázka akademických svobod přetrvává, ale někteří studenti a učitelé ji kritizují jako zastaralý a elitářský koncept a zpochybňuje ji i řada politických a intelektuálních směrů, jako je feminismus, kritická teorie a politika identity. Kultura akademické svobody je nahrazována kulturou konformity a cenzury.

Úloha vysokých škol v uchovávaní, ochraňování a prosazování vědění byla až donedávna založena na zásadách pravdivosti a racionality, což bychom mohli vysledovat až k myšlenkám vzdělanosti spojeným s osvícenstvím. Akademické svobody byly nezbytným předpokladem k tomu, aby učenci mohli jednak kritizovat stávající názory a jednak navrhnout nové myšlenky. Odmítnutí a nové definování akademických svobod, k nimž dochází v průběhu nejméně posledních tří desítek let, představují značnou výzvu pro liberální akademický projekt.

Obrana akademické svobody projevu je zapotřebí, aby byla umožněna kritika a aby intelektuální projekt hodnocení existujících znalostí a navrhování znalostí nových byl smysluplný.

ZR

Joanna Williamsová: *Akademické svobody ve věku konformity*, Academia, 2022, přeložil Jiří Beránek, 232 str., 365 Kč

